

Løgmláráðið

Dagfesting: 23.09.2025
Mál nr.: 24/26438-55
Málsviðgjørt: EM
Ummælistíð: 01.07.2025 –
08.08.2025
Eftirkannað: 25.08.2025

Uppskot til

Løgtingslóg um sterilisatióin og kastratióin (Sterilisatióinlógini)

Virkið

§ 1. Ásetingarnar í hesi lögtingslóg eru galdandi fyri kastratióin, tað vil siga inntriv, har kynskertlarnir verða burturbeindir, ella viðgerðir, har teir verða varandi óvirknir, og fyri sterilisatióin, tað vil siga onnur inntriv, sum varandi avtaka næringarførið.

Stk. 2. Inntriv og viðgerðir til at grøða líkamliga sjúku eru ikki fevnd av lögtingslógini.

Sterilisatióin, sum ikki krevur loyvi

§ 2. Øll yvir 25 ár, og sum búgva í Føroyum, kunnu steriliserast uttan loyvi. Sterilisering av persónum millum 25 og 30 ár kann ikki verða framd fyrr enn 6 mánaðir eftir, at viðkomandi hevur fingið ávísing frá kommunulækna, samanber tó § 3.

Stk. 2. Viðgerandi lækni kann taka avgerð um, at sterilisatióin kann verða framd, áðrenn freistin sambært stk. 1 er úti, har serlig atlit tala fyri hesum. Hetta er tó ikki galdandi fyri persónar, sum eru fevndir av §§ 6 og 7.

§ 3. Kvinna kann verða steriliserað, tá ið viðurskifti bara ella einamest av læknaligum slag gera tað neyðugt at fyrbygja, at kvinna gerst við barn, til tess at forða fyri vanda fyri lívi hennara ella vanda fyri, at heilsa hennara fer at versna álvarsliga og varandi.

Stk. 2. Um treytirnar í stk. 1 eru loknar, kann hjúnafelagin ella sambúgvinn hjá viðkomandi í staðin fáa loyvi til sterilisatióin, samanber tó § 4, stk. 3.

Sterilisatióin, sum krevur loyvi

§ 4. Um treytirnar í §§ 2 ella 3 ikki eru loknar, kann loyvi til sterilisati3n verða givið til f3lk, búsitandi í F3royum, um:

- 1) tað orsakað av ættarbregði hjá umsøkjaranum ella hjúnafeleganum ella sambúgvannum er slíkur vandi fyri, at møgulig børn fáa álvarsligar likamligar ella sálarligar sjúkur, at tað má metast at vera ynskiligt at fyribyrgja barnsburð,
- 2) umsøkjarin ella hjúnafelegin ella sambúgvinn orsakað av sálarsjúku ella øðrum sálarligum órógv, veikari gávuf3ri, grovum lyndisfrávikum ella álvarsligari likamligari sjúku, ikki megna at hava umsorgan fyri børnum á fullgóðan hátt,
- 3) tað av serligum orsökum er týðandi vandi fyri, at umsøkjarin ella hjúnafelegin ella sambúgvinn ikki megna at fullføra viðgongutíðina, ella at barnið ikki verður lívf3rt ella verður føtt við týðandi skaða, ella
- 4) umstøðurnar, sum umsøkjarin og familjan liva undir, gera tað neyðugt at sleppa undan barnsburði. Tá ið avgerð verður tikin, skal atlit takast at heilsuviðurskiftum, bústaðarviðurskiftum og figgjjarligum viðurskiftum hjá familjuni umframt tali av børnum heima, og um fleiri børn væntandi fara at elva til munandi tyngjandi umstøður við viknaðari heilsustøðu hjá umsøkjaranum, munandi størri arbeiðsbyrðu ella á annan hátt.

Stk. 2. Tá ið avgerð verður tikin um, hvørt sterilisati3n kann verða loyvd, skal dentur leggjast á, hvørt umstøðurnar, ið tala fyri sterilisati3n, kunnu roknast at vera av varandi slag. Eisini skal dentur leggjast á, um viðgongutíðin hóskandi kann fyribyrgjast á annan hátt.

Stk. 3. Sterilisati3n av pers3num undir 18 ár kann ikki verða loyvd, uttan so at heilt serligar umstøður tala fyri tí.

Ums3kn um sterilisati3n, ráðgeving o.a.

§ 5. Ums3kn um sterilisati3n verður undirskrivað og latin einum kommunulækna av tí, sum inntrivið skal fremjast á, samanber t3 §§ 6 og 7.

Stk. 2. Er viðkomandi innlagdur á psykiatriska deplinum ella undir eftirliti hjá psykiatriska deplinum, kann ums3knin latast avvarðandi yvirlækna.

§ 6. Er tann, sum hevur søkt um sterilisati3n sambært § 5 orsakað av sálarsjúku, viknaðum sinnisligum virksif3ri ella álvarliga viknaðari heilsu ella líknandi ikki f3rur fyri at skilja týðningin av inntrivinum, kann samráðið sambært § 11 eftir ums3kn frá einum verja ella serligum verja geva loyvi til sterilisati3n, um hetta verður mettt neyðugt fyri at verja heilsuna ella lívsumstøðurnar hjá viðkomandi. Fyri tilnevnan av verja eru §§ 5 og 50 í anordning om ikrafttræden for Færøerne af værgemålsloven galdandi.

§ 7. Er tann, sum inntrivið skal fremjast á, ómyndugur ella undir verjumáli, hevur sálarsjúku, viknað sinnisligt virkisf3ri, ella tað av sálarligu støðuni hjá umsøkjaranum annars er ivasamt, at viðkomandi sjálvur s3kir um sterilisati3n, kann samráðið loyva sterilisati3n eftir ums3kn frá viðkomandi og tí ella teimum, sum hava foreldramyndugleikan ella einum verja ella serligum verja. Fyri tilnevnan av verja eru §§ 5 og 50 í anordning om ikrafttræden for Færøerne af værgemålsloven galdandi.

§ 8. Um treytirnar í § 2, stk. 1 ella § 3, stk. 1, eru loknar, uttan at umstøður, sum nevndar eru í §§ 6 ella 7 fyriligggja, skal læknin ávísa viðkomandi til sterilisati3nsviðgerð. Annars skal læknin leggjast ums3knina fyri samráðið saman við sínum úttalisi.

§ 9. Verður søkt um sterilisati3n sambært §§ 6 ella 7, skal tann, sum inntrivið er ætlað á, hava í boði óhefta ráðgeving og stuðulssamrøðu, áðrenn samráðið viðger ums3knina.

§ 10. Landsstýrisfólkið ásetir nærri reglur um umsókn um sterilisatión og um viðgerð av málum um sterilisatión.

Landsstýrisfólkið ásetir somuleiðis nærri reglur um ráðgeving og stuðulssamrøðu í sambandi við sterilisatión.

Vegleiðing og kunning frá lækna

§ 11. Læknin, sum fær umsóknina um sterilisatión, skal vegleiða og kunna tann, sum inntrivið skal fremjast á, um sjálvtr inntrivið og fylgjur og vandan, sum mugu metast at vera sambundin við inntrivið. Tað sama er galdandi fyri tann, sum søkir sambært §§ 6 og 7.

Samráð

§ 12. Landsstýrisfólkið setir eitt samráð, sum skjótast gjørligt tekur avgerð í málum sambært § 3, stk. 2, og §§ 4, 6 og 7.

Stk. 2. Í samráðnum eru ein lögfrøðingur, ein serlækni í psykiatri og ein sosialráðgevi.

Stk. 3. Limirnir í samráðnum og teirra varalimir sita 4 ár í senn.

Stk. 4. Landsstýrisfólkið ásetir nærri reglur um starvsskipan fyri samráðið.

§ 13. Avgerðir í samráðnum verða tiknar við vanligum meiriluta.

Kæra

§ 14. Avgerðir hjá samráðnum kunnu kærast til Føroya Kærustovn í seinasta lagi 4 vikur eftir, at avgerðin er fráboðað viðkomandi.

Stk. 2. Serkøn hjá Føroya Kærustovni í hesum málum eru ein serlækni í kvinnusjúkum og ein serlækni í psykiatri ella persónur, sum hevur serligt innlit í sosialmedisin.

Stk. 3. Burtursæð frá stk. 1 og 2 er løgtingslóg um Føroya Kærustovn

galdandi fyri málgongdina í Føroya Kærustovni.

Kastratión

§ 15. Samráðið kann, eftir at hava fingið eina frágreiðing frá rættarlæknaráðnum, geva persóni, sum býr í Føroyum, loyvi til kastratión, um kynstráanin setur viðkomandi í vanda fyri at fremja brotsgerðir ella førir við sær álvarsligar sálarligar sjúkur ella sosiala skerjan.

§ 16. Loyvi kann ikki verða givið til kastratión av persóni undir 25 ár.

§ 17. §§ 6, 7 og 11 eru somuleiðis galdandi fyri umsóknir um kastratión.

§ 18. Landsstýrisfólkið kann áseta nærri reglur um umsókn um kastratión og um viðgerð av málum um kastratión.

Felagsreglur

§ 19. Sterilisatión og kastratión kann bara verða framd av serlæknum í kvinnusjúkum, obstetrik og urologi.

Revsíasetingar

§ 20. Er ikki harðari revsing ásett eftir revsilógini verður tann, sum fremur sterilisatión ella kastratión uttan, at treytirnar sambært hesi løgtingslóg eru loknar, revsaður við sekt.

Gildiskoma og úrgildiseting

§ 21. Hendan løgtingslóg kemur í gildi 1. januar 2026, og samstundis fer úr gildi lov nr. 234 af 3. juni 1967 om sterilisation og kastration.

Kapittul 1. Almennar viðmerkingar

1.1. Orsakir til uppskotið

Landsstýrismaðurin í lógarmálum hefur avgjørt at endurskoða sterilisatiónslógina.

Galdandi lóg um sterilisatión og kastratión er frá 1967 og er í nógvar mátar ótíðarhóskandi. Landsstýrismaðurin avgjörði í 2023 at endurskoða forsturtøkulógina, og í sambandi við fyrireikandi arbeiðið kom fram, at tørvur eisini var á at endurskoða sterilisatiónslógina.

1.2. Galdandi lóggáva

Reglur um sterilisatión og kastratión eru ásettar í lov nr. 234 af 3. juni 1967 om sterilisation og kastration, sum sett í gildi við kongelig anordning nr. 73 frá 14. marts 1968, og sum seinast broytt við lögtingslóg nr. 78 frá 29. mai 2017.

Sterilisatión

Sambært lógini krevst loyvi til sterilisatión uttan so, at serlig læknalig atlit gera tað neyðugt at fremja inntrivið, t.d. um lív og heilsa er í vanda. Í slíkum føri kann inntrivið góðkennast av viðkomandi yvirlækna á Landssjúkrahúsinum uttan loyvi frá Sterilisatiónsnevndini. Somuleiðis kunnu persónar undir 18 ár ikki steriliserast, uttan so at heilt serligar orsakir tala fyri tí.

Loyvi til sterilisatión kann verða givið í fyra førum:

1. Um vandi er fyri álvarsligari sjúku hjá børnum orsakað av ættarbregði.
2. Um umsøkjarin orsakað av sálarsjúku, øðrum sálarligum trupulleikum ella álvarsligari likamligari sjúku ikki megnar at hava umsorgan fyri børnum á fullgóðan hátt.
3. Um umstøðurnar, sum umsøkjarin og familjan liva undir, gera tað neyðugt at forða fyri barnsburði. Atlit skal takast at heilsu-, bústaðar- og fíggjarviðurskiftum umframt tali av børnum, og um fleiri børn væntandi fara at elva til munandi tyngjandi umstøður orsakað av viknaðari heilsustøðu hjá umsøkjaranum, munandi stórri arbeiðsbyrðu ella á annan hátt.
4. Um tað av serligum orsökum er týðandi vandi fyri, at kvinnan ikki megnar viðgongutíðina, ella at barnið ikki verður lívført ella verður føtt við týðandi skaða.

Loyvi verður bara givið, um semja er um tað í Sterilisatiónsnevndini, um tey viðurskifti, sum grunda inntrivið, verða mett varandi, og um onnur fyribygging ikki er nøktandi. Avgørðir hjá nevndini kunnu kærast til landsstýrisfólkið.

Loyvi verður vanliga ikki givið, um umsøkjarin er undir 25 ár.

Er umsøkjarin giftur og livir saman við hjúnafelaganum, skal ein váttan innheintast frá hjúnafelagnum uttan so, at serlig viðurskifti tala í móti hesum.

Um umsøkjarin ikki skilir týdningin av inntrivinum, kann ein verji ella serligur verji søkja um sterilisatión.

Kastrati3n

Pers3nar undir 21 3r kunnu sum meginregla ekki kastrerast, uttan so at serligar orsakir tala fyrir t3.

Loyvi til kastrati3n kann verða givið, um kynstr3aanin hj3 t3 einstaka f3rir til 3lvarsligar s3larligar ella sosialar trupulleikar, ella vandi er fyrir l3garbrotum. Avgerðir verða tiknar av landst3yrisf3lkinum eftir v3ttan fr3 R3ttarl3knar3dnum.

1.3. Endam3lið við uppskotinum

Endam3lið við l3garuppskotinum er at dagf3ra og n3t3mansgera galdandi l3g um sterilisati3n og kastrati3n. Samstundis verður l3gin f3royskað.

Endam3lið við uppskotinum er at tryggja f3lki l3ttari atgongd til sterilisati3n. Talan er um eitt tilboð, og eingin heimild er til at fremja inntriv, sum eru fevnd av l3gini, við tvingsli.

1.4. Samandr3ttur av n3skipanini við uppskotinum**1.4.1. Atgongd til sterilisati3n**

Spurningurinn um sterilisati3n er fyrst og fremst ein spurningur av pers3nligum slagi heldur enn ein l3knalig viðgerð fyrir sj3ku. 3 flestu f3rum er tað helst eingin ivi um, at viðkomandi, sum umhugsar sterilisati3n, sj3lvur kennir s3na st3ðu best og sostatt er tann, sum er best f3rir fyrir at taka avgerð um, hv3rt viðkomandi skal hava b3rn, ella um viðkomandi skal hava fleiri b3rn. T3 verður skotið upp, at f3lk f3a l3ttari atgongd til sterilisati3n.

Skotið verður upp, at pers3nar, sum hava fyllt 25 3r, og sum eru f3rir fyrir at skilja t3dningin av inntrivinum, hava r3tt til at verða steriliseraðir. Tað er t3 ekki neyðugt við loyvi fyrir at verða steriliseraður.

Skotið verður upp, at fyrir pers3nar undir 25 3r krevst loyvi til sterilisering. Um viðkomandi ekki er f3rir fyrir at skilja t3dningin av inntrivinum, ella um tað verður mettt ivasamt, at viðkomandi sj3lvur s3kir um sterilisering, krevst loyvi til tess.

3 slikum f3rum kann ein verji, ella tann ella tey, sum hava foreldramyndugleikan, s3kja um sterilisati3n vegna viðkomandi. Hetta er eisini galdandi 3 dag.

Samb3ert § 26 3 verjum3lsl3gini hefur pers3nur, sum verjum3l er sett 3 verk fyrir, framhaldandi r3tt til sam3virkan, og verjin hefur skyldu til at taka viðkomandi við 3 t3dandi avgerðir. Uttan mun til, hvussu v3ttfevnandi eitt verjum3l er, kann viðkomandi, sum verjum3l er sett 3 verk fyrir, virka fr3tt pers3nliga. Tað merkir, at ein verji aldrin kann noyða viðkomandi, sum verjum3l er sett 3 verk fyrir, at gera eitthv3rt ella til at lata vera við at gera eitthv3rt.

Samb3ert galdandi l3g skal ein v3ttan innheintast fr3 hj3nafelaganum, 3ðrenn ein m3gulig sterilisati3n verður framd.

Tað kann vera við til at tryggja sj3narmiðini hj3 hj3nafelaganum ella samlivanum, um viðkomandi hefur r3tt til at vera hoyrdur ella til at 3ttala seg, 3ðrenn ein m3gulig sterilisati3n verður framd. T3 er hetta 3 ands3gn við r3ttin hj3 f3lki til sj3lvi at taka avgerðina. Tað er eisini

trupult at áseta möguligar avleiðingar av ikki at handhevja eitt slíkt krav, um hjúnafelegin ella samlivin ikki verða hoyrd.

Er talan um hjún ella eitt samlivandi par, er tað natúrligt at geva viðkomandi høvi til at úttala seg. Mett verður tó ikki, at tað skal vera eitt lógarfest krav fyri at verða steriliseraður, at hjúnafelegin ella samlivin skal hoyrast ella úttala seg, áðrenn ein møgulig sterilisatióin verður framd.

1.4.2. Aldursmarkið

Tað er trupult at áseta eitt aldursmark fyri, nær fólk kunnu verða steriliserað uttan loyvi.

Sambært galdandi lóg krevst loyvi frá sterilisatióinsnevndini til sterilisatióin. Sambært galdandi siðvenju verður loyvi sum meginregla ikki givið til sterilisatióin, um umsøkjarin er yngri enn 25 ár.

Lógarbundni myndugleikaaldurin er 18 ár og endurspeglar ein grundleggjandi rætt um, at 18 ára gomul eru vaksin fólk, sum kunna taka avgerðir um sítt egna lív, undir hesum sína egnu reproductivu heilsu og framtíð, so leingi tey kunnu geva kunnað samtykki til tess.

Eisini er í sunnheitslógini ásett, at 15 til 17 ára gomul sum meginregla sjálvi kunnu geva samtykki til viðgerð, men at foreldramyndugleikin sum meginregla skal kunnast og inndragast í støðutakanina hjá tí unga.

Hinvegin er sterilisatióin sum greið meginregla eitt varandi inntriv, har tað ikki vendist aftur. Hóast tað í summum førum er møguligt at endurskapa nøringarførið eftir eina sterilisatióin, kann tað ofta vera trupult, og eingin trygd er fyri, at tað eydnast at endurskapa nøringarførið. Tað kann eisini hava við sær ávísar útreiðslur fyri heilsuverkið, um fólk, sum eru steriliserað, seinni skulu hava hjálpt til at fáa børn.

Ein ávísur vandi kann vera fyri, at fólk, sum velja at verða steriliserað sum heilt ung, fara at angra inntrivið seinni í lívinum. Tað kann t.d. vera tí, at lívsumstøðurnar, sambond og persónligu viðurskiftini og menningin broytast munandi.

Víst verður eisini á, at í dag eru góðir møguleikar fyri at nýta aðra fyribyrging.

Samanumtikið verður tí skotið upp, at aldursmarkið fyri, nær fólk kunnu verða steriliserað uttan loyvi, hóskandi kann verður sett til 25 ár.

Tað er eitt krav, at tann, sum inntrivið skal fremjast á, skilir týdningin av inntrivinum.

1.4.2.1. Krav umhugsanartíð

Av tí at sterilisatióin sum greið meginregla er eitt varandi inntriv, har tað ikki er møguligt at endurskapa nøringarførið, verður skotið upp, at persónar millum 25 og 30 ár, sum skilja týdningin av inntrivinum, ikki kunnu verða steriliseraðir fyrr enn 6 mánaðir eftir, at viðgerðartilboð er givið.

Endamálið við at áseta eina kravda umhugsanartíð á 6 mánaðir fyri persónar millum 25 og 30 ár er at tryggja, at hesi fáa møguleika til gjølla at umhuga avleiðingarnar av sterilisatióin, ella

um onnur fyribyrging hóskandi kundi verið nýtt, serliga tí at talan sum meginregla er um eitt varandi inntriv.

1.4.3. Mannagongd

Fyri at verða steriliseraður, skal viðkomandi, sum ynskir tað, sjálvur søkja um tað við at venda sær til sín kommunulækna. Kommunulæknin kann síðani ávísa viðkomandi til ein serlækna í sjúkrahúsverkinum.

Viðkomandi kann eisini venda sær til ein annan kommunulækna, um so er, at tað eru umstøður sum gera, at viðkomandi ikki vil venda sær til sín egna lækna.

Er tann, sum inntrivið skal fremjast á, ikki førur fyri at skilja týðningin av inntrivinum, ella um viðkomandi er ómyndugur og tað er ivasamt, at viðkomandi sjálvur søkir um sterilisatióin, kann ein verji ella tann ella tey, sum hava foreldramyndugleikan, søkja vegna viðkomandi.

Læknin hevur skyldu til at vegleiða umsøkjaran um inntrivið og um møguligar fylgjur og vandan, sum er sambundin við inntrivið. Vegleiðingarskyldan er somuleiðis galdandi, um tann ella tey, sum hava foreldramyndugleikan, ella ein verji søkja um sterilisatióin vegna viðkomandi.

1.4.3.1. Ráðgeving og stuðulssamrøða

Er tann, sum inntrivið skal fremjast á, ikki førur fyri at skilja týðningin av inntrivinum, ella um viðkomandi er ómyndugur og tað er ivasamt, at viðkomandi sjálvur søkir um sterilisatióin, skal viðkomandi hava í boði óhefta ráðgeving og stuðulssamrøðu frá viðkomandi fakfólki, t.d. seksualvegleiðara ella sosialráðgeva.

Endamálið við ráðgevingini og stuðulssamrøðuni er at tryggja, at viðkomandi fær møguleika at hugsa og hugleiða um tað, at verða steriliseraður, út frá egnu fortreytunum hjá viðkomandi og fyri at verja og virða sjálvsavgerðarrættin og persónliga integritetin hjá tí einstaka, og soleiðis stuðla viðkomandi í at taka eina avgerð á upplýstum grundarlagi.

Ætlanin er at leggja hesa uppgávuna til Almannaeverkið at røkja.

Almannaeverkið hevur ábyrgd av sosial- og velferðarøkinum í Føroyum og hevur neyðugu fakligu førleikarnar og skipanina til at veita ráðgeving í truplum og persónliga viðbreknum málum. Almannaeverkið er einasti stovnur, sum hevur seksualvegleiðarar í starvi, sum eru serkønir í at stuðla ungum og fólki við skerdum førleikum í viðkvæmum lívsstøðum í at taka eina avgerð á væl upplýstum grundarlagi. Almannaeverkið hevur eisini sosialráðgevar í starvi, sum eru førir fyri at røkja uppgávuna.

1.4.4. Samráð

Er tann, sum inntrivið skal fremjast á, ikki førur fyri at skilja týðningin av inntrivinum, um viðkomandi er ómyndugur ella undir verjumáli, ella tað er ivasamt, at viðkomandi sjálvur søkir um sterilisatióin, krevur hetta serstakt loyvi.

Loyvi kann tá verða givið, um serligar umstøður eru, sum gera tað ynskiligt at forða fyri barnsburði, eitt nú um týðandi vandi er fyri arvaligum sjúkum, um umsøkjarin og makin ikki eru før fyri at taka sær av einum barni, um týðandi vandi er fyri, at umsøkjarin ikki megnar at fullføra viðgongutíðina, ella at eitt barn ikki verður lívført. Somuleiðis verður mettt, at tørvur

er á eini áseting, sum heimilar, at sterilisati3n vi3 loyvi kann ver3a framd osaka3 av sosialum umst3ðum.

Skoti3 ver3ur upp, at landsstýrisfólki3 setir eitt samrá3, sum tekur avger3 um, hv3rt ein pers3nur, sum ikki er f3rur fyri at skilja tÝdningin av inntrivinum, sum er ómyndugur ella undir verjumáli, ella um ta3 ver3ur mett ivasamt, at vi3komandi sjálvur s3kir um sterilisati3n, kann ver3a sterilisera3ur.

Heldur enn at leggja hesa uppgávu til ein fyrisitingarligan myndugleika, ver3ur uppgávan l3gd til eitt samrá3, sum ver3ur manna3 vi3 fakfólki vi3 læknafakligari, l3gfr3ðiligari, sosialfakligari ella sálarfr3ðiligari vitan á økinum, so tryggja3 ver3ur, at mett er um 3ll vi3komandi vi3urskifti, á3renn loyvi ver3ur givi3 til sterilisati3n.

Fyri at tryggja, at samrá3i3 er politiskt óheft, ver3ur samrá3i3 sett eftir tilmæli frá vi3komandi myndugleikum og fakfel3gum.

Vi3 at seta eitt samrá3 ver3ur ta3 eitt og sama rá3, sum fer at meta um, hv3rt treytirnar fyri at ver3a sterilisera3ur eru loknar, og um loyvi kann ver3a givi3 til sterilisati3n ella ikki. Harvi3 ver3ur si3venja á økinum eisini eins, og hetta er vi3 til at tryggja, at 3ll eru eins fyri l3gini. Eisini ver3a opinleiki og gj3gnumskygni tryggja3 í mun til tær avger3ir, sum ver3a tiknar av samrá3num.

Avger3ir hjá samrá3num kunnu kærast til F3roya Kærustovn. Serk3n hjá F3roya Kærustovni í hesum málum eru ein serlækni í kvinnusjúkum og ein serlækni í psykiatri ella pers3nur, sum hevur serligt innlit í sosialmedisin.

1.4.5. Kastrati3n

Kastrati3n er eitt álvarsligt inntriv, sum bara eigur at ver3a framt undir serligum umst3ðum.

Eitt slíkt inntriv eigur bara at ver3a framt í teimum f3rum, har ta3 ver3ur mett ney3ugt, og har aðrir m3guleikar ikki eru n3ktandi.

Tí ver3ur skoti3 upp, at kastrati3n bara kann ver3a framd, um serstakt loyvi ver3ur givi3 til tess frá samrá3num. Loyvi ver3ur bara givi3, um kynstráanin setir vi3komandi í vanda fyri at fremja brotsger3ir ella f3rir vi3 sær álvarsligar sálarligar sjúkur ella sosiala skerjan.

Á3renn loyvi ver3ur givi3, skal ein frágrei3ing frá Rættarlæknará3num fyriligga, solei3is at tryggja3 ver3ur, at kastrati3n bara ver3ur framd í væl grunda3um f3rum.

Samsvarandi ásetingunum um sterilisati3n í hesum uppskotinum, ver3ur skoti3 upp, at loyvi ikki kann ver3a givi3 til kastrati3n av pers3ni undir 25 ár.

Uppskoti3 broytir galdandi l3g solei3is, at aldursmarki3 ver3ur broytt frá at vera 21 ár til at vera 25 ár.

Av tí at loyvi til kastrati3n ikki ver3ur givi3, fyrr enn ein frágrei3ing frá Rættarlæknará3num fyriliggur, ver3ur mett, at ta3 ikki er ney3ugt at áseta eina kravda umhugsanartí3 í sambandi við kastrati3n. Hetta tí at vi3komandi tá vanliga hevur veri3 ígj3gnum eina longri metingargongd.

Sambært galdandi lóg er heimild til at geva loyvi til kastrati3n av pers3num undir 18 3r, um heilt serligar orsakir tala fyri t3.

Skoti3 ver3ur upp, at heimildin til at veita undantak, um heilt serligar orsakir tala fyri t3, ver3ur strika3. Hetta er vi3 til at tryggja r3ttindi hj3 b3rnum og ungum.

Talan er um eitt somiki3 inntr3vandi inntriv, sum kann hava 3gvusligar kropsligar og s3larligar fylgjur fyri tann unga. Talan er eisini um eitt varandi inntriv. Um mett ver3ur, at veruligur t3rvur er 3 kastrati3n, er alternativ medisinsk vi3ger3 t3k, eins og tann ungi m3guliga kann hava gagn av eitt n3 psykoterapi, at vera undir fakligum eftirlit o.a.

1.4.6. Revsing

Sambært galdandi sterilisati3nsl3g kann tann, sum fremur sterilisati3n ella kastrati3n uttan, at treytirnar sambært l3gini eru loknar, ver3a revsa3ur vi3 sekt.

Hildi3 ver3ur fast um, at tann, sum fremur sterilisati3n ella kastrati3n uttan, at l3gar3settu treytirnar eru loknar, kann revsast vi3 sekt, um ikki har3ari revsing er 3sett eftir revsil3gini.

1.5. Umm3eli og umm3elisskjal

Uppskoti3 er lagt 3 almenna hoyringarportalin til almenna hoyring.

Uppskoti3 er sent beinlei3is til umm3elis hj3:

- Almannaverkinum
- Amnesty International F3royar
- Etiska r33num
- Familjufyrisitingini
- Felagnum F3royskir S3larfr33ingar
- Fr33um Vali
- F3tanum
- F3roya K3rustovni
- F3roya Pro Vita
- Gigni
- Javnst33nevndini
- Landsl3knanum
- Lj3sm33rafelag F3roya
- L3knafelag F3roya
- Mammuhj3lpini
- MEGD
- Stj3rnarr33unum
- Sjukrah3sverkinum
- Familjufyrisitingini

Umm3elisti3in var fr3 1. juli 2025 til 8. august 2025.

Barna- og 3tb3gvingarm3lar33i3, Umhv3rvism3lar33i3, Uttanr3kis- og vinnum3lar33i3, Almanna- og mentam3lar33i3 og Heilsust3ri3 hava bo3a3 fr3, at tey ikki hava vi3merkingar til uppskoti3.

Kommunulæknafelag Føroya vísir á, at tað ikki krevur læknafakligan førleika at vurdera aldur og bústað. Tí er vert at umhugsa, at borgarin sjálvur bað sær tíð á viðgerðarstaðnum.

Løgmálaráðið skal viðmerkja, at borgarar vanliga skulu venda sær til sín kommunulækna fyrst, fyri at fáa ávísing víðari til eithvørt. Kommunulæknin kennir ofta sjúkrasøgna og heilsustøðuna hjá borgaranum, og kommunulæknin kann greiða frá, hvat eitt inntriv sambært lógini ber við sær, avleiðingarnar av inntrivinum, og hvørjir vandar eru sambundnir við inntrivið. Somuleiðis kann kommunulæknin vegleiða um møguliga aðra fyribyrjing.

Kommunulæknin kann eisini meta um, hvørt viðkomandi, sum ynskir at verða steriliseraður, er førur fyri at skilja týðningin av inntrivinum, ella um tað er ivasamt, at viðkomandi sjálvur sækir um sterilisatiún.

Samanumtikið metir *Løgmálaráðið* tað tí vera skilagott, at borgarin skal venda sær til ein kommunulækna fyri at fáa ávísing til víðari viðgerð.

Kommunulæknafelagið vísir eisini á, at tá talan er um sterilisatiún av borgarum, sum eru minni mentir, er neyðugt at leiðreglur um ráðgeving og stuðulssamrøðu í sambandi við sterilisatiún eisini eru klárar, tá lógaruppskotið verður sett í verk. Tað er neyðugt, at kommunulæknin veit og kann vegleiða um, hvør veitir óhefta ráðgeving og stuðulssamrøður, og hvar umsóknin um sterilisatiún skal sendast.

Løgmálaráðið skal viðmerkja, at í uppskotinum er ásett, at um tann, sum inntrivið skal fremjast á, ikki er førur fyri at skilja týðningin av inntrivinum, ella um viðkomandi er ómyndugur, og tað er ivasamt, at viðkomandi sjálvur sækir um sterilisatiún, skal viðkomandi hava í boði óhefta ráðgeving og stuðulssamrøðu frá viðkomandi fakfólki, t.d. seksualvegleiðara ella sosialráðgeva.

Sambært uppskotinum verða tað seksualráðgevar ella sosialráðgevar hjá Almannaverkinum, sum fara at røkja hesa uppgávu. Víst verður í hesum sambandi til pkt. 1.4.3.1. í almennu viðmerkingunum til lógaruppskotið um ráðgeving og stuðulssamrøðu.

Sambært uppskotinum er gildiskoman sett til 1. januar 2026, soleiðis at Almannaverkið fær tíð til at fyrireika seg til nýggju uppgávuna at veita ráðgeving og stuðulssamrøðu, og fyri at tíð skal verða til at skipa innihaldið í tilboðnum. Almannaverkið hevur boðað frá, at tey í næstum fara at skipa innihaldið í ráðgevingini, soleiðis at stovnurin er klárur at røkja uppgávuna, tá lógin kemur í gildi.

Heilsumálaráðið vísir á, at sambært §§ 2 og 15 í uppskotinum er ásett eitt bústaðarkrav fyri persónar, sum ynskja at steriliserast ella kastrerast.

Í viðmerkingunum stendur, at hetta vil siga, at viðkomandi skal vera skrásettur í Landsfólkayvirlitinum sum búsitandi í Føroyum.

Í kunngerð nr. 41 frá 27. apríl 2009 um gjald fyri sjúkrahúsviðgerð, sum seinast broytt við kunngerð nr. 15 frá 3. mars 2020 stendur millum annað:

“§ 6. Persónar, sum í útbúgvingarørindum ella í sambandi við almannagagnligt arbeiði eru búsitandi uttanfyri Føroyar, sum eru í Føroyum, og sum frammanundan fráflyting úr Føroyum hava verið skrásettir í fólkayvirlitinum í minsta lagi 5 ár tilsamans hava, eftir ávísing frá lækna,

rætt til ókeypiss veitingar og viðgerð í føroyska sjúkrahúsverkinum eftir somu treytum, sum eru galdandi fyri persónar, sum eru búsitandi í Føroyum. [...]"

Fyri at tað verður gjørt enn greiðari hjá teimum, sum skulu umsita reglurnar í uppskotinum, kann Løgmláráðið umhugsa at nágreina í uppskotinum, at bústaðarkravið, sambært §§ 2 og 15 í uppskotinum, er galdandi uttan mun til ásetingar í sjúkrahúslógini, undir hesum í omanfyrinevndu kunngerð.

Løgmláráðið tekur hetta til eftirtektar og nágreinar serligu viðmerkingarnar til §§ 2 og 15 samsvarandi.

Klaksvíkar sjúkrahús vísir á, at kastratióin og sterilisatióin eru tvey heilt ymisk ting, og at hesi tí ikki áttu at verið nevnd í sama lógaruppskoti. Skotið verður upp, at tað verða gjørd tvey lógaruppskot, eitt um sterilisatióin og eitt um kastratióin.

Løgmláráðið er samt við Sjúkrahúsverkinum í, at talan er um tvey ymisk inntriv. Tó so eru mannagongdir, ávísar metingar og viðgerð av umsókn um sterilisatióin og kastratióin eins, og tað verður eitt og sama samráð, sum skal geva loyvi til bæði sterilisatióin og kastratióin.

Harafturat kemur, at sambært málsøkjabýtinum er tað Løgmláráðið sum varðar av bæði sterilisatióin og kastratióin. Fyrisitingarlíga og lógartøknilíga talar hetta fyri at áseta reglur um sterilisatióin og kastratióin í eina lóg.

Samanumtikið metir Løgmláráðið tí, at sterilisatióin og kastratióin kann verða fevnt av somu lóg.

Viðvíkjandi umhugsanartíð í sambandi við sterilisatióin vísir Sjúkrahúsverkið á, at í staðin fyri at áseta eina umhugsanartíð á 6 mánaðir fyri persónar millum 25 og 30 ár, kundi aldursmarkið verið broytt, soleiðis at sterilisatióin uttan loyvi kann veitast øllum borgarum, sum eru omanfyri 30 ár, men at allir borgarar, sum eru undir hetta, skulu søkja um loyvi til hesa viðgerð.

Løgmláráðið skal viðmerkja, at ein slík skipan helst hevði verið einfaldari at umsitið. Sambært galdandi siðvenju verður loyvi sum meginregla ikki givið til sterilisatióin, um umsøkjarin er yngri enn 25 ár. Endamálið við uppskotinum er m.a. at tryggja fólki lættari atgongd til sterilisatióin, og tað verður mett at vera í andsøgn við endamálið at hækka aldurmarkið, sum nú verður nýtt sambært galdandi siðvenju.

Mett verður, at eitt aldursmark á 25 ár er hóskandi, og hildið verður fast um aldursmarkið og kravda umhugsanartíð fyri persónar millum 25 og 30 ár. Víst verður í hesum sambandi til pkt. 1.4.2. um aldursmarkið og pkt. 1.4.2.1 um umhugsanartíð í almennu viðmerkingunum.

Klaksvíkar sjúkrahús og Jóhan Petur Davidsen, yvirlækni og serlækni í urologi og parenkymkirurgi á Suðuroyar sjúkrahúsi mæla til, at tað eisini skal vera møguligt at fremja inntrivini í privatari praksis. Víst verður í hesum sambandi á, at sterilisatióin í flestu av okkara grannalondum er eitt inntriv, ið ikki fer fram í almennum sjúkrahúsverki. Sterilisatióin krevur operatiónskapacitet. Um hetta verður gjørt á almennum sjúkrahúsum, fer hetta at taka pláss hjá øðrum álvarsomum somatiskum sjúkum. Um inntrivið eisini kann fremjast í privatari praksis, fer hetta at lætta um fíggjarlíga hjá almennu sjúkrahúsunum og at spara teimum operatiónskapacitet.

Alt eftir hvat inntriv talan er um, skal hetta fremjast av serlækna í kvinnusjúkum ella obstetrik ella serlækna í urologi.

Løgmálaráðið tekur undir við, at inntrivini eisini kunnu fremjast í privat praksis, tó so at tað beinleiðis í lógartekstinum verður sett krav um, at inntrivið verður framt av viðkomandi serlækna. Soleiðis verður tryggjað, at viðkomandi hevur autorisatióin og er undir eftirliti. Løgmálaráðið skal viðmerkja, at um inntrivið verður framt í privat praksis, rindar borgarin sjálvur fyri inntrivið.

Samstundis sum tryggjað verður, at øll hava rætt til og atgongd til sterilisatióin, um lógarásettu treytirnar annars eru loknar, fær borgarin harvið móguleikan at velja millum alment og privat tilboð. Tað almenna skal tó ikki bera eyka útreiðslur av tí, at einstaklingar velja eitt privat tilboð fram um ta almennu skipanina.

Klaksvíkar sjúkrahús og Jóhan Petur Davidsen, yvirlækni og serlækni í urologi og parenkymkirurgi á Suðuroyar sjúkrahúsi vísa eisini á, at kastratióin ikki bara kann fremjast sum skurðviðgerð, men eisini sum medisinsk viðgerð, sum er líka effektiv, hvat viðvíkur ynska virknað, men sum ikki er so inntrivandi. Harafrat kemur effektivari heilivágur og viðgerð innan psykiatriina. Hetta hevur haft við sær, at kirurgisk kastratióin fyri ikki likamliga sjúku í vesturheiminum stórt sæð ikki kemur fyri uttan í samband við kynsskiftisviðgerð.

Víst verður á dømi um, at kirurgisk kastratióin kundi verið bjóðað monnum við dómi fyri kynsbrotsverk, har mett verður, at hetta kann verða avgerandi fyri at verða slúsaður út í samfelagið aftur, uttan vanda fyri endurtøku av brotsgerð. Sjálvt í slíkum føri vildi medisinsk og/ella psykiatrisk viðgerð í dag verið tøk og nøktandi til endamálið.

Víst verður á, at bæði skurðviðgerð og medisinsk viðgerð ofta verður nýtt sum liður í viðgerð av sjúkum, so sum prostatakraabba, endometriosu og ávísu hormontrupulleikum. Víst verður í hesum sambandi til ummælissskrivið, sum er lagt við sum fylgiskjal 3.

Løgmálaráðið skal viðmerkja, at sambært § 1, stk. 1 í uppskotinum eru inntriv og viðgerðir til at grøða likamliga sjúku ikki fevnd av lógini. Hesir viðgerðarhættir verða framvegis reguleraðir sambært vanligu reglunum í heilsulóggávuni, og eins og onnur medisinsk inntriv krevja tey kunnað samtykki og læknaliga indikatióin.

Medisinsk kastratióin hoyrir í verki til tað revsirættarlaga økið. Viðgerð av hesum slagi verður í dag nýtt sum ein partur av revsi- og viðgerðarætlanum fyri ávísar brotsmenn, serliga teir, ið eru dømdir fyri kynsligar brotsgerðir. Tí er medisinsk kastratióin ikki fevnd av hesum lógaruppskotinum.

Kastratióin sum liður í kynsskiftisviðgerð er heldur ikki fevnt av hesum lógaruppskotinum.

Klaksvíkar sjúkrahús mælir til, at ein serlækni í psykiatri, endokrinologi, gynækologi/obstetrik og urologi átti at lisið og reviderað uppskotið, soleiðis at hetta passar til nútíðar medisinskan kunnleika.

Løgmálaráðið skal viðmerkja, at uppskotið er sent til ummælis hjá viðkomandi pørtum, og at øll hava havt høvi til at koma við viðmerkingum til uppskotið.

Landssjúkrahúsið tekur undir við viðmerkingunum frá Klaksvíkar Sjúkrahúsi.

Umframt hetta heldur Landssjúkrahúsið, at eitt argument fyri, hví umhugsanartíð er sett til fólk júst millum 25 og 30 ár er ófullfíggað í uppskotinum. Snýr tað seg um burðarførið hjá fólki, so kundi hetta verið eitt argument, men tá skuldi aldursmarkið heldur samsvarað við nær flest byrja og steðga við at fáa børn. Snýr tað seg hinvegin um, at ung fólk ikki skilja, hvussu umfatandi og endaligt eitt inntriv sum sterilisatióin og kastratióin er, so eigur tað at vera aldursmark, at øll undir 30 ár skulu hava eina umhugsanartíð uppá 6 mánaðir, umframt innihaldsríka kunning um inntrivið.

Løgmalaráðð skal viðmerkja, at sambært galdandi siðvenju verður loyvi sum meginregla ikki givið til sterilisatióin, um umsøkjari er yngri enn 25 ár. Ætlanin er ikki at broyta hetta.

Uppskotið um umhugsanartíð fyri fólk millum 25 og 30 ár er serliga grundað á, at talan er um eitt varandi inntriv, har tað sum greið meginregla ikki vendist aftur. Endamálið við umshugunartíðini er tí at tryggja, at fólk gjølla umhuga avleiðingarnar av sterilisatióin, ella um onnur fyribyrging hóskandi kundi verið nýtt,

MEGD mælir samanumtikið frá at samtykkja lógaruppskotið um sterilisering í verandi líki, tí tað kann loyva tvingsils- og brekgrundaðari sterilisatióin, serliga av kvinnum við breki. Felagið heldur, at hetta er í beinleiðis ósamsvari við altjóða skyldur Føroya sambært brekrættindasáttmálanum, evropeiska mannarættindasáttmálanum og øðrum mannarættindasáttmálum. Uppskotið tryggjar ikki, at sjúk fólk og fólk við breki sjálvi, við hóskandi stuðli, kunnu taka avgerðir um eina sterilisering, og tað er ógreitt, hvussu kunnað samtykki verður tryggjað í praksis. Hetta kann føra til tvingsil, sum í summum førum kann metast sum píning, og sum kann hava álvarsligar og varandi avleiðingar. Víst verður í hesum sambandi til altjóða sáttmálar og úrskurð hjá Evropeiska mannarættindadómstólinum.

MEGD ávarar eisini móti, at lógaruppskotið leggur upp til ættarrøkt, tí tað kann forða fyri, at børn við ávísu brekum ella sjúkum verða fødd. Orðingar og hugtøk í uppskotinum byggja á ótíðarhóskandi og mismunarskapandi sjónarmið um brek, og lógin nýtir onga greiða allýsing av hugtakinum “brek” ella “sjúka”. Tað merkir, at lógin kann verða nýtt ójavnt og skapa óvissu í rættarviðgerð. Eisini mangla greiðar ásetingar um rættarførið hjá fólki við breki og um teirra rætt til munagóða atgongd, tillagað samskipti og stuðul í avgerðartilgongdini.

MEGD vísir á, at sambært uppskotinum fáa fólk í boði ráðgeving og vegleiðing, men innihaldið er ikki nærri lýst. Nøkur týðandi ivamál standa tí ósvarað um, júst hvussu og í hvønn mun fólk, ið bera brek, sjálvi, m.a. við hóskandi stuðulstænastum, og rímliga tillagaðum kørmum og umstøðum, kunnu taka hesa avgerð um sterilisatióin. MEGD vísir í hesum sambandi á tilmæli til føroyskar myndugleikar í nýggjastu frágreiðingini hjá altjóða brekrættindanevndini frá september 2024 um m.a. at tillaga verjumálslógin.

Lógin byggja á galdandi donsku lóg. Uppskotið eigur í størri mun at verða gjørt við samfelagsligum og lögfrøðiligum fyrivarnum í huga og í størri mun at verða grundað á føroysk viðurskipti. Hetta eigur at verða gjørt m.a. við at lýsa evnið alment bæði fakliga og við kjaki. Eisini eigur nýggja lógin beinleiðis at forða fyri tvingsilssterilisatióin og tryggja rættindi hjá børnum við breki, samstundis sum hugtøk frá gamlari heilivágs- og olmusshugsan, so sum sálarlig sjúka, verða strikað, og altjóða brekrættindasáttmálin og tilmælini frá ST verða lögð til grundar.

Víst verður til ummælisskrivið í fullum líki, sum er lagt við sum skjal 6.

Lögmálaráðið skal viðmerkja, at sambært uppskotinum kann sterilisatióin av persónum undir 25 ár og av persónum við skerðum førleikum verða framd, um nærri ásettar treytir eru loknar, eitt nú um týðandi vandi er fyri arvaligum sjúkum, um umsøkjarin og makin ikki eru før fyri at taka sær av einum barni, um týðandi vandi er fyri, at umsøkjarin ikki megnar at fullføra viðgongutíðina, ella at eitt barn ikki verður lívført. Somuleiðis kann loyvi verða givið osakað av sosialum umstøðum.

Ætlanin við uppskotinum er ikki at loyva ættarrøkt ella at gera mismun vegna brek, og *Lögmálaráðið* metir heldur ikki, at uppskotið leggur upp til hetta.

Uppskotið er mett í mun til altjóða sáttmálar, og víst verður í hesum sambandi til pkt. 2.7. í almennu viðmerkingunum um millumtjóðasáttmálar á økinum.

Ásetingarnar í § 4 eru undantaksreglur, og sterilisatióin sambært hesum ásetingum krevur serstakt loyvi. Avgerandi fyri, um loyvi kann verða givið til sterilisatióin er m.a., um ítøkiligur og læknaligur grundaður vandi er fyri, at eitt barn fer at fáa álvarsliga sjúku og um umsøkjarin megnar at hava umsorgan fyri einum barni ella ikki. Loyvi kann sostatt ikki verða givið til sterilisatióin einans við tí grundgeving, at umsøkjarin t.d. ber brek ella hevur eina ávísu sjúku ella um eitt møgulig barn fær eina ávísu arvaliga sjúku. Hugtøk, sum verða brúkt í uppskotinum, so sum sálarlig sjúka, er læknafakliga væl lýst. Tí metir *Lögmálaráðið* ikki, at hetta eigur at verða strikað.

Tað er samráðið, sum er mannað við viðkomandi fakbólum, sum tekur avgerðina. Tað er eisini beinleiðis ásett í lógartekstinum, at tá ið avgerð verður tikin um, hvørt sterilisatióin kann verða loyvd, skal dentur leggjast á, hvørt umstøðurnar, ið tala fyri sterilisatióin, kunnu roknast at vera av varandi slag. Eisini skal dentur leggjast á, um viðgongutíðin hóskandi kann fyribyrgjast á annan hátt. Somuleiðis er dentur lagdur á at veita ráðgeving og vegleiðing frá fakfólki, soleiðis at tann, sum inntrivið er ætlað á, gerst førur fyri at taka eina stuðlaða avgerð um sterilisatióin.

Tað er tó rætt, sum MEGD vísir á, at orðingin í § 6 um, at sterilisatióin kann verða loyvd, “tá ið umstøðurnar tala fyri tí”, og viðmerkingarnar til § 9 eru ógreiðar í mun til greiðu meginregluna um, at sterilisatióin ikki kann verða framd við tvingsli. Viðmerkingarnar eru orðaðar soleiðis, at um viðkomandi, sum inntrivið er ætlað á, gevur til kennar ivasemi, ella at viðkomandi ikki vil steriliserast, viga hesar upplýsingar tungt í metingini hjá samráðnum, tá ið avgerð skal takast.

Tað er greitt, at sterilisatióin ikki kann fremjast við tvingsli. Tí verður umrødda orðingin í § 6 strikað, og í staðin verður ásett, at sterilisatióin kann verða loyvd, um tað verður mett neyðugt fyri at verja heilsuna og lívsumstøðurnar hjá viðkomandi. Viðmerkingarnar til § 9 verða tillagaðar soleiðis, at um tað undir samrøðuni við seksualráðgevan greitt kemur fram, at viðkomandi ikki ynskir at verða steriliseraður, skal samráðið í síni viðgerð av málinum leggja hetta til grund og kann tá ikki geva loyvi til sterilisatióin. Hetta verður eisini stuðlað av, at barnsburður ofta nøktandi kann fyribyrgjast á annan hátt enn við sterilisatióin.

Sambært uppskotinum er gildiskoman sett til 1. januar 2026. Hetta m.a. fyri at Almannaverkið fær tíð til at fyrireika seg til nýggju uppgávuna at veita ráðgeving og stuðulssamrøðu, og fyri at tíð skal verða til at skipa innihaldið í tilboðnum. Almannaverkið hevur boðað frá, at tey í næstum fara at skipa innihaldið í ráðgevingini, soleiðis at stovnurin er klárur at røkja uppgávuna, tá lógin kemur í gildi.

Javnstøðunevndin

Javnstøðunevndin tekur yvirskipað undir við uppskotinum og vísir á, at við tað at tað einamest er viðkomandi sjálv ella sjálvur, sum ynskir at steriliserast, ið best kennir til sína egnu støðu, er tað sami ella sama viðkomandi, ið tískil hevur bestan førleika til at taka avgerð um sterilisatióin.

Javnstøðunevndin tekur undir við, at hendan meginreglan – uttan at gera mun á kyni - verður sett í verk sambært uppskotinum.

Javnstøðunevndin metir lógaruppskotið vera eitt stig á røttu leiðini, serliga tá tað ræður um áseting um, at øll yvir 25 ár uttan mun til kyn fáa ræðisrætt til at velja sterilisatióin.

Løgmláráðið hevur ikki viðmerkingar til ummælissskrivið.

Etiska ráðið vísir á, at sambært viðmerkingunum til § 3, eigur ein kvinna “ikki at verða noydd at fullføra viðgongutíðina um vanligi vandin í viðgongutíðini og føðingini er øktur”.

Skotið verður upp, at hetta verður umorðað, soleiðis at brotið ístaðin vísir til, at kvinnan eigur at kunnu fyrbyggja viðgongutíð við sterilisatióin. Núverandi orðing kann nevnliga leggja upp til at steðga viðgongutíðini, tá hon longu er byrjað, ístaðin fyri at fyrbyggja henni, áðrenn hon byrjar, sum endamálið við sterilisatióin er. Orðavalið kann sostatt elva til óhóskandi bland millum sterilisatióin og fosturtøku.

Víst verður eisini á, at sambært viðmerkingunum til § 3 fevnir ásetingin um kvinnur eldri enn 25 ár. Men sambært § 2 hava allar kvinnur yvir 25 ár longu rætt til sterilisatióin uttan loyvi.

Spurt verður, um § 3 tí ikki í staðin eigur at fevna um kvinnur undir 25 ár, ella um kvinnur undir 30 ár, um umhugsanartíðin skal kunna strikast.

Løgmláráðið tekur hetta til eftirtektar og rættar viðmerkingarnar til § 3 samsvarandi.

Almannaverkið boðar frá, at tey í næstum fara at skipa innihaldið í ráðgevingini, soleiðis at stovnurin er klárur at røkja uppgávuna, tá lógin kemur í gildi.

Sambært uppskotinum verður talið av umsøkjarum, ið hava tørv á ráðgeving og stuðulssamrøðum frá Almannaverkinum, væntandi sera lágt, og Almannaverkið metir sostatt, at metta upphæddin á kr. 50.000 er nøktandi.

Løgmláráðið hevur ikki viðmerkingar til ummælissskrivið.

Familjufyrisitingin setir spurnatekin við, um tað bara skal vera ein serligur verji, sum kann søkja um sterilisatióin sambært §§ 6 og 7 í uppskotinum, ella um hetta eisini kann vera ein fastur verji sambært § 5 í verjumálslóginum.

Til § 6 í uppskotinum vísir Familjufyrisitingin á, at um viðkomandi longu hevur ein verja, kann § 50 í verjumálslóginum brúkast til at seta ein serligan verja, um áhugamálini hjá tí sum er undir verjumáli og áhugamálini hjá fasta verjanum eru í andsøgn. Tað vil siga, at tilnevna ein serligan verja sbt. § 50 er treytað av, at verjumál er sett í verk sambært § 5 í verjumálslóginum.

Tað ber eisini til at taka avgerð sambært §§ 5 og 50 undir somu viðgerð.

Familjufyrisitingin vísir á, at ómyndug eru nevnd í §§ 6 og 7 og fleiri staðni í almennu viðmerkingunum, men ikki fólk undir verjumáli. Víst verður á, at fólk undir verjumáli kundu verið nevnd, og at tað í hesum sambandi kundi verið víst til § 24 í verjumálslóginu, har tað er ásett, at verjin skal rækja áhugamálini hjá tí, sum er undir verjumáli.

Víst verður á, at persónur, sum verjumál er sett í verk fyri, framhaldandi hevur rætt til samávirkan, og at verjin tískil hevur skyldu til at taka viðkomandi við í týðandi avgerðir sambært § 26 í verjumálslóginu. Víðari verður víst á, at uttan mun til, hvussu víttfevnandi eitt verjumál er, kann viðkomandi, sum verjumál er sett í verk fyri, virka frítt persónliga. Tað merkir, at ein verji aldrin kann noyða viðkomandi, sum verjumál er sett í verk fyri, at gera eitthvørt ella til at lata vera við at gera eitthvørt.

Løgmálaráðið tekur viðmerkingarnar frá Familjufyrisitingini til eftirtektar. Bæði lógartekstur og viðmerkingar verða rættað samsvarandi.

Løgmálaráðið skal viðmerkja, at Familjufyrisitingin hevur skrivað viðmerkingar beinleiðis inn í lógaruppskotið. Tí eru viðmerkingarnar skrivaðar í ein samandrát, sum verður lagdur við sum fylgiskjal 10.

Kapittul 2. Avleiðingarnar av uppskotinum

2.1. Fíggjarligar avleiðingar fyri land og kommunur

Sambært uppskotinum kunnu fólk, sum eru 25 ár og eldri, verða steriliserað uttan loyvi. Somuleiðis kunnu fólk, sum ikki eru før fyri at skilja týdningin av inntrivinum, og fólk, sum eru ómyndug, og har tað verður mett ivasamt, at viðkomandi sjálvur søkir, verða steriliserað undir nærri ásettum treytum og við loyvi frá samráðnum.

Sambært uppskotinum setir landsstýrisfólkið eitt samráð at taka avgerðir um, hvørt loyvi kann verða givið til sterilisatión, um umsøkjarin ikki er førur fyri at skilja týdningin av inntrivinum, ella um viðkomandi er undir 25 ár, og tað er ivasamt, at viðkomandi sjálvur søkir um sterilisatión.

Limirnir í samráðnum fáa samsýning sambært umfarsskrivi um nevndarsamsýningar hjá Fíggjarmálaráðnum, umframt koyripenngar, alt eftir hvar limirnir bógva.

Sambært hagtølum hjá Landslæknanum vóru 102 umsóknir um sterilisatión í fjør, og í 2023 var talið 112. Annars hevur talið seinastu 10 árinum ligið millum góðar 60 og 80 umsóknir árliga.

Av tí at fólk, sum eru 25 ár og eldri, sambært uppskotinum kunnu verða steriliserað uttan loyvi, verður talið á umsóknum til samráðið væntandi munandi lægri enn seinastu árinum.

Avgerðirnar hjá samráðnum kunnu leggjast fyri Føroya Kærustovn. Serkøn hjá Føroya Kærustovni fáa sambært § 9, stk. 4 í lögtingslóg nr. 147 frá 25. november 2021 um Føroya Kærustovn lön ella samsýning, sum landsstýrisfólkið ásetir.

Av tí at væntað verður, at talið á umsóknum minkar munandi, verður somuleiðis væntað, at talið á kærnum verður lágt. Tí verður mett, at hetta kann verða loyst við verandi játtan.

Um søkt verður um sterilisatión sambært §§ 6 og 7 í uppskotinum, t.e. um viðkomandi, sum inntrivið er ætlað á, ikki er førur fyri at skilja týdningin av inntrivinum, og fólk, sum eru ómyndug, og har tað verður mett ivasamt, at viðkomandi sjálvur søkir, skal umsøkjarin hava í boði ráðgeving og stuðulssamrøðu frá viðkomandi fakfólki, t.d. seksualvegleiðara, sosialráðgeva ella líknandi.

Ætlanin er, at hendan uppgávan verður lögð til Almannerkið at umsita.

Talið á umsøkjarum, sum skulu hava í boði ráðgeving og stuðulssamrøðu verður væntandi sera lágt.

Mett verður, at neyðugt er at seta 50.000 kr. av árliga til omanfyri nevndu endamál.

2.2. Umsitingarligar avleiðingar fyri land og kommunur

Mett verður ikki, at uppskotið hevur stórvegis umsitingarligar avleiðingar við sær.

Verandi sterilisatiónsnevnd viðgerð umsóknir um sterilisatión sambært galdandi lóg, har tað er ásett, at loyvi krevst til sterilisatión, uttan so at serlig læknafrøðiliga atlit gera tað neyðugt at fremja inntrivið.

Sambært hagtølum hjá Landslæknanum vóru 102 umsóknir um sterilisati3n í fj3r, og í 2023 var talið 112. Annars hevur talið seinastu 10 árinum ligit millum g3ðar 60 og 80 ums3knir árliga.

Sambært uppskotinum verður lættari atgongd til sterilisati3n, soleiðis at fólk, eldri enn 25 ár, og sum eru f3r fyri at skilja týðningin av inntrivinum, ikki longur skulu s3kja Sterilisati3nsnevndina um loyvi til at verða steriliserað.

Hetta fer tí at lætta munandi um umsitingina av økinum, og av tí sama verður mett, at tað frameftir árliga bara vera heilt fáar ums3knir um loyvi til sterilisati3n.

Eitt samráð skal meta um, hvørt treytirnar fyri at verða steriliseraður eru loknar ella ikki.

Uppskotið hevur eisini nakað av umsitingarligum avleiðingum fyri Føroya Kærustovn, sum verður kærummyndugleiki. Av tí at væntað verður, at talið á umsóknum minkar munandi, verður somuleiðis væntað, at talið á kærum verður lágt.

Uppskotið hevur harafturat umsitingarligar avleiðingar fyri Almannaverkið, sum eftir ætlan skal umsita ráðgevingina og stuðulssamrøðuna, sum fólk, sum ikki eru f3r fyri at skilja týðningin av inntrivinum o.o., sum sambært §§ 6 og 7 skulu hava hetta í boði.

H3ast talið á teimum, sum skulu hava ráðgeving og stuðulssamrøðu í boði, væntandi verður lágt, fer hetta at hava nakað av umsitingarligum avleiðing við sær fyri Almannaverkið, av tí at talan er um eitt nýtt tilboð, og innihaldið skal skipast frá grundini.

2.3. Avleiðingar fyri vinnuna

Uppskotið hevur ongar slíkar avleiðingar.

2.4. Avleiðingar fyri umhvørvið

Uppskotið hevur ongar slíkar avleiðingar.

2.5. Avleiðingar fyri serst3k 3ki í landinum

Uppskotið hevur ongar slíkar avleiðingar.

2.6. Avleiðingar fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir

Uppskotið hevur við sær eina uppraðfesting av sjálvsavgerðarrættinum hjá fólki.

2.7. Millumtj3ðasáttmálar á økinum

Í Sáttmála Sameindu Tj3ða um rættindi hjá kvinnum (kvinnurættindasáttmálanum) er staðfest, at kvinnur sjálvar hava rætt til at gera av, um tær vilja hava børn, hvussu nógv børn tær vilja hava, nær tær vilja hava børn og við hvørjum. Í 1987 samtykti L3gtingið at seta sáttmálan í gildi fyri Føroyar, og sáttmálin er sostatt f3lkarættarlaga bindandi fyri Føroyar.

Sambært uppskotinum kunnu fólk sum meginregla sjálvi gera av, um tey vilja steriliserast. Er viðkomandi ikki f3rur fyri at skilja týðningin av inntrivinum, ella um viðkomandi er ómyndugur, og tað verður mett ivasamt, at viðkomandi sjálvur s3kir um sterilisati3n, kann inntrivið verða framt undir nærri ásettum treytum.

Talan er t a alt id um eina ítøkiliga meting.

  mai 2009 t ku Føroyar undir við sáttmála Sameindu t j  a um r ttindi hjá einstaklingum, ið bera brek.   sáttmálanum eru sj lvsavger arr ttur og pers nligur integritetur grundleggjandi atlit.

  sáttmálanum er m.a. staðfest, at fólk, ið bera brek, hava r tt til at fáa s tt r ttarf ri viðurkent og eiga r ttarf ri   j vnum f ti við onnur    llum l vsins viðurskiftum (grein 12). Fólk, ið bera brek, hava r tt til heilsut nastur grundað   samtykki   j vnum f ti við onnur (grein 25). Harafturat er staðfest, at ein og hv r, ið ber brek, hevur r tt til virðing fyri sínum likamliga og sálarliga sj lvr  isr tti (integritet)   j vnum f ti við onnur (grein 17), og at fólk, ið bera brek, hava r tt til at varðveita s tt frugtbari   j vnum f ti við onnur (grein 23).

Evropeiski mannar ttindas ttm lin er settur   gildi   Føroyum við l g hin 1. mai 2000.

  sáttmálanum er staðfest, at ein og hv r hevur r tt til privatl v og familjul v (grein 8), og at kvinnur og menn hava r tt til at giftast og at stovna familju (grein 12).

Samb ert uppskotinum skal tann, sum inntrivið skal fremjast  , sjálvur s kja um sterilisati n, t  so at eitt samráð eftir umbøn frá einum verja ella t  ella teimum, sum hava foreldramyndugleikan kann loyva sterilisation, t  ið tann, sum inntrivið skal fremjast  , ikki er førur fyri at skilja týdningin av inntrivinum, um tað verður mett neyðugt fyri at verja heilsuna ella lívsumstøðurnar hjá viðkomandi.

Samb ert uppskotinum skulu hesi hava   boði stuðulssamrøðu og ráðgeving frá viðkomandi fakkf lki, áðrenn samráðið viðger umsóknina.

Endamálið við samr  dunum er at tryggja, at viðkomandi sjálvur f r m guleika at hugsa og hugleiða um tað at verða steriliseraður út frá egnu fortreytunum hjá viðkomandi. Endamálið er sostatt at verja og virða sjálvsavgerðarrættin og persónliga integritetin hjá tí einstaka, og soleiðis stuðla viðkomandi   at taka eina avgerð   upplýstum grundarlagi.

Sostatt er eingin heimild til at fremja inntrivið við tvingsli.

2.8. Tv rgangandi millumt j  as ttm lar

Uppskotið er ikki   andsøgn við Hoyv kss ttm lan, Evropeiska mannar ttindas ttm lan (EMRS) ella Sáttmála Sameindu T j  a hjá einstaklingum, ið bera brek.

2.9. Markafor ingar

Uppskotið hevur ikki n yggar markafor ingar við s r.

2.10. Revsing, fyrisitingarligar sektir, pantiheimildir ella onnur st rri inntriv

Samb ert   21 kann tann, sum fremur sterilisati n ella kastratión uttan, at treytirnar samb ert hesi l g eru loknar, verða revsaður sekt.

2.11. Skattir og avgj ld

Uppskotið hevur ongar slíkar avleiðingar.

2.12. Gjöld

Uppskotið hefur ekki ásetingar um gjöld.

2.13. Áleggur lógaruppskotið líkamligum ella lögfrøðiligum persónum skyldur?

Verður søkt um sterilisatión sambært § 6 ella § 7, tað vil siga um tann, sum inntrivið skal fremjast á ikki er førur fyri at skilja týdningin av inntrivinum, ella viðkomandi er undir 18 ár, og tað verður mett ivasamt, at viðkomandi sjálvur søkir, skal læknin kunna um, at viðkomandi hefur rætt til óhefta ráðgeving og stuðulssamrøðu.

Læknin skal somuleiðis vegleiða og kunna um inntrivið og fylgjur og vandan, sum mugu metast at vera sambundin við inntrivið. Vegleiðingarskyldan er galdandi móttvegis tí, sum inntrivið skal fremjast á, og verjanum ella tí ella teimum, sum hava foreldramyndugleikan og søkja fyri viðkomandi.

2.14. Leggur lógaruppskotið heimildir til landsstýrisfólkið, ein stovn undir landsstýrinum ella til kommunur?

Í § 10 verður heimilað landsstýrisfólkinum at áseta nærri reglur um umsókn um sterilisatión og um viðgerð av málum um sterilisatión. Landsstýrisfólkinum verður somuleiðis heimilað at áseta nærri reglur um ráðgeving og stuðulssamrøðu í sambandi við sterilisatión.

Í § 12 verður heimilað landsstýrisfólkinum at seta samráðið, sum tekur avgerð um, hvørt loyvi kann verða givið til sterilisatión, og at áseta nærri reglur um starvsskipan fyri samráðið.

Í § 18 verður heimilað landsstýrisfólkinum at áseta nærri reglur um umsókn um kastratión og um viðgerð av málum um kastratión.

2.15. Gevur lógaruppskotið almennum myndugleikum atgongd til privata ogn?

Uppskotið hefur ongar slíkar ásetingar.

2.16. Hevur lógaruppskotið aðrar avleiðingar?

Spurningurin um sterilisatión er fyrst og fremst ein spurningur av persónligum slagi.

Tað kann vera við til at tryggja rættindini hjá einum møguligum hjúnafelaga ella samliva, um viðkomandi hefur rætt til at verða hoyrdur ella til at úttala seg, áðrenn ein møgulig sterilisatión verður framd. Tó er hetta í andsøgn við og ein avmarking av sjálvsavgerðarrættinum hjá fólki.

Ein avgerð um sterilisatión skal altíð byggja á kunnað samtykki, og hetta samtykki eigur ikki at verða treytað av samtykki frá øðrum, ella at onnur verða kunnaði um tað, uttan so, at viðkomandi, sum inntrivið skal fremjast á, ikki sjálvur er førur fyri at skilja týdningin av inntrivinum. Tað er eisini trupult at áseta møguligar avleiðingar av ikki at handheva eitt slíkt krav, um hjúnafelagin ella samlivin ikki verður hoyrdur.

Er talan um hjún ella samlivandi par, er tað natúrligt at geva makanum høvi til at úttala seg. Mett verður tó ikki, at tað skal vera eitt lógarfest krav fyri at verða steriliseraður, at viðkomandi skal hoyrast ella úttala seg, áðrenn ein møgulig sterilisatión verður framd.

2.17. Talvan: Yvirlit yvir avleiðingarnar av lógaruppskotinum

	Fyri landið ella landsmyndugleikar	Fyri kommunalar myndugleikar	Fyri pláss ella øki í landinum	Fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir	Fyri vinnuna
Fíggjarligar ella búskaparligar avleiðingar	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei
Umsitingarligar avleiðingar	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei
Umhvørvisligar avleiðingar	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Avleiðingar í mun til altjóða avtalur og reglur	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Sosialar avleiðingar			Nei	Ja	

Kapittul 3. Serligar viðmerkingar

3.1. Viðmerkingar til ta einstøku greinina

Til § 1

Í § 1, stk. 1 og 2, verður virkisøkið nágreinað. Hugtøkini sterilisatióin og kastratióin verða allýst, sum ávikavist eru skurðviðgerðir, har kynskertlarnir verða burturbeind ella viðgerðir, har tey verða varandi óvirkin (kastratioin), og skurðviðgerðir, sum varandi avtaka nøringarførið (sterilisatióin).

Lógin fevnir um viðgerð, har talan er um ein varandi virknað. Nøringarførið kann verða ávirkað av hormonviðgerð o.ø, men so leingi viðgerðin ikki ger kynsgøgnini varandi óvirkin ella varandi avtekur nøringarførið, eru slíkar viðgerðir ikki fevndar av lógini.

Til § 2

Ásett verður, at øll, sum eru eldri enn 25 ár, kunnu steriliserast uttan loyvi. Um grundgevingina fyri aldursmarkinum á 25 ár verður víst til pkt. 1.4.2. í almennu viðmerkingunum.

Aldursmarkið er sett til 25 ár, og hendan ásetingin er tí galdandi fram um ásetingarnar í anordning nr. 821 af 22. juni 2018 om ikrafttræden for Færøerne af sundhedsloven, sum broytt við anordning nr. 1443 frá 29. juni 2021 (sundheitslógini) um, at 15 til og við 17 ára gomul sum meginregla sjálvi kunnu geva samtykki til viðgerð, men at foreldramyndugleikin sum meginregla skal kunnast og inndragast í støðutakanina hjá tí unga.

Sambært ásetingini er tað eitt krav, at viðkomandi býr í Føroyum, tað vil siga, at viðkomandi skal vera skrásettur í Landsfólkayvirlitinum sum búsitandi í Føroyum.

Tað er yvirlæknin á sjúkrahúsinum, sum hevur eftirlit við, um treytirnar um aldur og bústað eru uppfyltar. Um tær ikki eru tað, skal hann leggja umsóknina um sterilisatióin fyri samráðið, sambært § 8, stk. 2. Tað vil siga, at læknin kann ikki avmarka seg til bara at nokta at fremja inntrivið.

Í kunngerð nr. 41 frá 27. apríl 2009 um gjald fyri sjúkrahúsviðgerð, sum seinast broytt við kunngerð nr. 15 frá 3. mars 2020 stendur millum annað:

“§ 6. Persónar, sum í útbúgvingarøringum ella í sambandi við almannagagnligt arbeiði eru búsitandi uttanfyri Føroyar, sum eru í Føroyum, og sum frammanundan fráflyting úr Føroyum hava verið skrásettir í fólkayvirlitinum í minsta lagi 5 ár tilsamans hava, eftir ávísing frá lækna, rætt til ókeypis veitingar og viðgerð í føroyska sjúkrahúsverkinum eftir somu treytum, sum eru galdandi fyri persónar, sum eru búsitandi í Føroyum. [...]”

Bústaðarkrivið er galdandi uttan mun til ásetingar í sjúkrahúslógini, undir hesum í omanfyrinevndu kunngerð.

Eins og við øðrum læknaligum inntrivum kunnu læknalig atlit gera, at inntrivið vegna heilsuváðar ikki eigur at verða framt. Metingin í hesum sambandi liggur hjá tí læknanum, ið skal fremja inntrivið.

Ásett verður, at sterilisatióin av persónum millum 25 og 30 ár ikki kann verða framt fyrr enn 6 mánaðir eftir, at viðkomandi hevur fingið ávísing frá kommunulækna, samanber tó § 3. Ávísing

verður ekki latin fyrr enn eftir, at tann, sum inntrivið skal fremjast á, er kannaður, kunnaður um inntrivið og vandan, sum er sambundin við inntrivið o.a.

Skotið verður sostatt upp at áseta eina kravda umhugsanartíð á 6 mánaðir fyri persónar millum 25 og 30 ár, sum ynskja sterilisatiún. Endamálið við at áseta eina kravda umhugsanartíð á 6 mánaðir fyri persónar millum 25 og 30 ár er at tryggja, at hesi fáa móguleika til gjølla at umhuga avleiðingarnar av sterilisatiún, ella um onnur fyribyrging hóskandi kundi verið nýtt, serliga tí at talan er um eitt varandi inntriv.

Til stk. 2.

Ásett verður, at viðgerandi lækni kann taka avgerð um, at sterilisatiún kann verða framd, áðrenn 6 mánaðir eru farnir, um serlig atlit tala fyri hesum. Hetta skal verða grundað á eina ítøkiliga meting út frá støðuni hjá einstaka umsøkjaranum. Eitt serligt atlit kann til dømis vera, at ein kvinna í sambandi við eina fyrireikaða keisaraskurðviðgerð ynskir at verða steriliserað, og at tað tá eru minni enn 6 mánaðir til ætlaðu viðgerðina.

Ásett verður, at ásetingarnar í § 2, stk. 1 ikki eru galdandi fyri persónar, sum eru fevndir av ásetingunum í § 6 og § 7, tað vil siga fólk, sum ikki er før fyri at skilja týðningin av inntrivinum, sum er ómyndug ella undir verjumáli, ella um tað verður mett ivasamt, at viðkomandi sjálvur søkir um sterilisatiún

Í slíkum førum kann loyvi verða givið til sterilisatiún eftir umsókn frá ávikavist einum serligum verja ella frá viðkomandi og tí ella teimum, sum hava foreldramyndugleikan ella einum verja ella einum serligum verja.

Víst verður til serligu viðmerkingarnar til § 6 og § 7.

Til § 3

Ásett verður, at ein kvinna kann verða steriliserað uttan loyvi, tá ið viðurskifti bara ella einamest av læknaligum slag gera tað neyðugt at fyribyrgja viðgongutíð til tess at forða fyri vanda fyri lívi hennara ella vanda fyri, at heilsa hennara fer at versna álvarsliga og varandi.

Tað vil siga, at tað skal vera ein læknalig orsök, og tað skal vera ein yvirlækni, sum tekur avgerðina. Ásetingin fevnir um tey føri, har læknalig atlit í sær sjálvum eru nóg mikið til at grunda sterilisatiún. Tað er yvirlæknin á sjúkrahúsinum, sum tekur avgerð, um sterilisatiún skal fremjast, um álvarsligi vandin fyri lívi og heilsu kvinnunnar er grundaður á sjúku, og hetta er staðfest á sjúkrahúsinum.

Tað er nóg mikið, at sterilisatiún verður mett neyðug fyri at forða fyri, at kvinnan kemur í lívsvanda. Hóast tað ikki er stórur vandin fyri, at viðgongutíðin ella føðingin kann elva til, at kvinnan doyr, eigur hon at kunna fyribyrgja viðgongutíð við sterilisatiún, um vanligi vandin í viðgongutíðini og føðingini er øktur.

Avgerandi er, um heilsan viknar munandi og álvarsliga. Hetta merkir tó ikki, at dentur ikki skal leggjast á, hvussu stórur vandin er. Meðan tað við sera álvarsligum sjúkum ikki skulu setast stór krøv til, hvussu stórur vandin er, kann tað í øðrum førum vera umráðandi at meta um, hvussu stórur vandin er fyri, at heilsan viknar.

Ásetingin fevnir bæði um líkamligu og sálarligu heilsuna hjá kvinnuni, og tað er ein treyt, at vandin fyri at heilsan viknar er læknaliga grundaður.

Tað er ikki neyðugt, at virkandi læknin sjálvur hevur staðfest vandan, men viðkomandi lækni kann brúka eina vátan frá einum øðrum lækna sum grundarlag.

Læknavátanin kann eisini koma frá einum, sum ikki starvast á sjúkrahúsinum, og hon kann eisini verða gjørd, áðrenn kvinnan varð innløgð á sjúkrahúsið.

Verður sterilisatióin framd fyri at lekja likamliga sjúku, er hetta ikki fevnt av ásetingini.

Ásetingin fevnir bara um sterilisatióin av kvinnum. Orsakað av § 2 fevnir ásetingin vanligi bara um kvinnur yngri enn 25 ár. Skuldi tað hent, at atlit at heilsustøðuni hjá einum manni tala fyri sterilisatióin, krevst loyvi til tess sambært § 4, um viðkomandi er yngri enn 25 ár.

Til stk. 2.

Ásett verður, at um treytirnar í stk. 1 eru loknar, kann hjúnafelegi ella sambúgvi hjá kvinnuni í staðin fáa loyvi til sterilisatióin, samanber tó § 4, stk. 3.

Sambúgvandi skal í hesum sambandi skiljast sum persónar, sum í rúma tíð hava verið í einum samhangandi samlívi í einum hjúnabandslíknandi parlagi, sum kann væntast at vera av varandi slag.

Tað er samráðið, sum kann geva loyvi til sterilisatióin, um viðkomandi er undir 25 ár. Er viðkomandi fyltur 25 ár, hevur hann rætt til sterilisering uttan loyvi, sambært § 2.

Til § 4

Er treytirnar í § 2 ella § 3 ikki eru loknar, tað vil siga um umsøkjarin er yngri enn 25 ár ella ikki førur fyri at skilja týdningin av inntrivinum, kann eitt samráð geva loyvi til sterilisatióin undir nærri ásettum treytum.

Tað kunnu vera fleiri orsaker til, at ein persónur sækir um at verða steriliseraður. Loyvi kann tí gevast til sterilisatióin, hóast treytirnar ikki eru loknar til fulnar eftir eini ávísari áseting, um grundarlag er fyri at geva loyvi sambært í minsta lagi tveimum av ásetingunum, og ein samlað meting av viðurskiftunum talar fyri, at loyvi verður givið til sterilisatióin. Tað er eisini ein treyt fyri at verða steriliseraður, at viðkomandi býr í Føroyum. Hetta merkir, at viðkomandi skal verða skrásettur í landsfólkayvirlitinum við bústaði í Føroyum.

Til § 4, nr. 1

Loyvi kann verða givið til sterilisatióin, um tað orsakað av ættarbregði hjá umsøkjaranum ella hansara ella hennara hjúnafelega ella sambúgva er slíkur vandi fyri, at møgulig børn fáa álvarsligar likamligar ella sálarligar sjúkur, at tað má metast at vera ynskiligt at fyrbyrgja barnsburð.

Tað er ikki ein treyt, at talan altíð skal vera um ein nærliggjandi vanda fyri álvarsligari sjúku. Hvussu stórir vandin skal vera fyri, at loyvi til sterilisatióin kann verða givið, veldst um, hvønn vanda talan er um. Er talan um sera álvarsliga sjúku, eiga ov stór krøv ikki at vera sett til vandan, meðan hinvegin minni álvarslig sjúka bara kann grunda sterilisatióin, um talan er um rættiliga stóran vanda.

Viðurskifti, sum ikki eru ein vandi fyri virkisfærið hjá einum barni seinni í lívinum, eru sostatt sum meginregla ikki grundarlag fyri at geva loyvi til sterilisatióin.

Onkuntíð stendst arvaligi váðin av eini samanseting av ættarbregðinum hjá foreldrunum, og váðin kann eisini styrkjast av tí sama. Tí verður skotið upp, at tað, tá ið avgerð verður tikin um, hvørt loyvi kann verða givið til sterilisatió, eisini kann verða tikið atlit at ættarbregði hjá hjúnafelaganum ella sambúgvandanum hjá umsøkjaranum. Sambúgvandi skal í hesum sambandi skiljast sum persónar, sum í rúma tíð hava verið í einum samanhangandi samlívi í einum hjúnabandslíknandi parlaga, sum kann væntast at vera av varandi slag.

Kravið um, at talan skal vera um álvarsliga sjúku, skal metast saman við, um tey viðurskifti, sum grunda eina umsókn um sterilisatió, standa mót við heilsuliga vandan, sum eitt inntriv hevur við sær.

Hvussu álvarsliga sjúku talan er um, skal eitt nú metast út frá upplýsingum um støðu og útlit hjá einum barni, viðgerðarmøguleikum, váðan við skurðviðgerðum, væntað tal á skurðviðgerðum, vanda fyri eftirsjúku umframt móguleikunum hjá einum barni at fáa vanligt virkisfóri. Ásetingin fevnir sostatt eisini um álvarslig avskap.

Aktuelli viðgerðarmøguleikarnir hava eisini týðning í hesum sambandi, og tí er læknafrøðiliga menning og tøki serkunnleikin eisini við til at staðfesta, nær loyvi kann gevast og ikki.

Talan er um eina ítøkiliga og læknafakliga meting, sum verður gjørd út frá støðuni hjá einstaka umsøkjaranum og ikki út frá eitt nú samfelagsligum atlitum. Tað er í hesum sambandi nóg mikið, at vandi er fyri, at børn fáa eina álvarsliga sjúku. Tað ber í tí sambandi ikki til at siga nakað ítøkiligt um, hvussu stórir vandin skal vera, men tað er ein treyt, at tann ítøkiligi vandin fyri, at børn menna eina ávísa sjúku, er munandi hægri enn vanligi vandin millum fólk at fáa sjúkuna.

Hjá kvinnum kunnu serlig viðurskifti gera seg galdandi, sum eins væl og ættarbregði tala fyri at ganga einum ynski um sterilisatió á mæti. Hetta kann t.d. vera, um ein kvinna hevur upplivað fleiri fosturlát ella deyðfóðingar, ella serlig anatomisk viðurskifti, sum hava við sær stóran vanda fyri, at eitt barn verður føtt við týðandi skaðum.

Til § 4, nr. 2.

Loyvi kann verða givið til sterilisatió, um umsøkjarin ella hansara ella hennara hjúnafelagi ella sambúgvi orsakað av sálarsjúku ella øðrum sálarligum órógv, veikari gávuføri, grovum lyndisfrávikum ella álvarsligari líkamligari sjúku, ikki megna at hava umsorgan fyri børnum á fullgóðan hátt.

Talan kann vera um støður, har umsøkjarin ber so álvarslig brek ella er so álvarsliga líkamliga ella sálarliga sjúkur, at hetta avmarkar førleikarnar til at røkja dagligar uppgávur, og at umsøkjarin sostatt ikki er førur fyri at taka sær av einum barni.

Í metingin av, um umsøkjarin megna at hava umsorgan fyri barninum ella ikki, skal dentur leggjast á, um brekið, sum umsøkjarin ber, ella sjúkan er av slíkum slag, at hetta forðar viðkomandi í at hava umsorgan fyri barninum á fullgóðan hátt. Tað er tí minni avgerandi, um brekið ella sjúkan annars er at meta sum álvarslig fyri umsøkjaran ella hjúnafelagan ella sambúgvandan sjálvan.

Til § 4, nr. 3

Loyvi kann verða givið til sterilisati3n, um tað av serligum orsökum er týðandi vandi fyri, at umsøkjarin ella hansara ella hennara hjúnafelagi ella sambúgví ikki megnar at fullføra viðgongutíðina, ella at barnið ikki verður lívført ella verður føtt við týðandi skaða.

Ásetingin fevnir sostatt um støður, har viðgongutíðin ber við sær ein veruligan heilsuvanda fyri annaðhvørt kvinnuna ella barnið.

Talan kann t.d. verða um støður, har viðgongutíðin hevur álvarsligar fylgjur fyri líkamligu ella sálarligu heilsuna hjá kvinnuni ella støður, har undanfarnar viðgongutíðir hava havt við sær lívshóttandi ella álvarsligar trupulleikar. Talan kann eisini vera um álvarliga sálarliga sjúku, har viðgongutíðin væntandi hevur við sær, at heilsan vikkar ella vandi er fyri, at heilsan vikkar aftur.

Ásetingin fevnir eisini um støður, har kvinnan hevur tørv á viðgerð, sum elvir til skaða á barnið.

Ásetingin fevnir eisini um tey føri, har tað út frá einari ítøkiligari læknafakligari meting er vandi fyri, at eitt barn ikki verður lívført ella føtt við týðandi skaða, sum ikki neyðturviliga stavar frá arvaligum orsökum.

Til § 4, nr. 4

Loyvi kann verða givið til sterilisati3n, um umstøðurnar, sum umsøkjarin og familja hansara ella hennara liva undir, gera tað neyðugt at sleppa undan barnsburði.

Tá ið avgerð verður tikin, skal atlit takast at heilsuviðurskiftum, bústaðarviðurskiftum og fíggjarviðurskiftum hjá familjuni umframt tali av børnum heima, og um fleiri børn væntandi fara at elva til munandi tyngjandi umstøður við viknaðari heilsustøðu hjá umsøkjaranum, munandi størri arbeiðsbyrðu ella á annan hátt.

Ásetingin er ætlað í f3rum, har viðgongutíðin, føðingin ella umsorganin fyri barninum fer at verða ein slík byrða, at ein samlað meting av viðurskiftunum grunda eina sterilisati3n, hóast tað í støðuni ikki er talan um heilsuvanda fyri umsøkjaran. Tað er ikki bara atlit at umsøkjaranum, sum kann grunda eina sterilisati3n, men eisini atlit at øðrum børnum í familjuni, og at tey fáa eina fullgóða uppaling. Her verður bæði hugsað um felagsbørn og serbørn. Tað sama er galdandi, um vandi er fyri, at umsøkjarin ikki megnar at halda uppi húsi og heimi sínum, um viðkomandi fær eitt barn.

Aldurin á umsøkjaranum kann hava týðning fyri ta byrðu, sum viðkomandi verður útsett fyri av at eiga fleiri børn. Jú eldri umsøkjarin er, jú størri dentur kann verða lagdur á aldurin. Tann byrðan, sum ein møguligur barnsburður elvir til, valdast í stóran mun ta byrðu, sum longu liggur á umsøkjaranum. Her er serliga talið av og aldurin á børnum, sum viðkomandi frammanundan eigur, avgerandi, eins og møguleikarnir fyri at fáa hjálp hava týðning. Av øðrum persónligum viðurskiftum, sum hava týðning, kunnu nevast heilsan hjá viðkomandi, familjustøða, um umsøkjarin er gift ella samlivandi, ella um viðkomandi er einsamallur við børnunum.

Bústaðarviðurskifti hava stóran týðning fyri møguleikarnar hjá einari familju at skapa góðar karmar fyri uppvæksturin hjá børnum. Tað sama er galdandi fyri fíggjarlig viðurskifti, men eisini álvarslig sjúka ella avlamni hjá einum í familjuni kann seta slík krøv til umsøkjara, at viðkomandi ikki megnar eisini at ansa einum smábarni, uttan at hetta í órímiliga stóran mun gongur út yvir umsøkjaran sjálfvan ella onnur børn í familjuni.

Talan er altíð um eina heildarmeting, har øll viðkomandi viðurskifti skulu takast við í metingina. Uppreksanin av teimum nevndu viðurskiftunum er sostatt ikki úttømandi.

Til stk. 2.

Ásett verður, at tá ið avgerð verður tikin um, hvørt sterilisatióin kann verða loyvd, skal dentur leggjast á, um umstøðurnar, ið tala fyri sterilisatióin, kunnu roknast at vera av varandi slag. Eisini skal dentur leggjast á, um viðgongutíðin hóskandi kann fyrbyggjast á annan hátt.

Sterilisatióin er sum meginregla varandi, og móguleikarnar fyri at venda aftur eru sera vánaligir. Tað er tí av alstórum týðningi, at tað, áðrenn inntrivið verður framt, verður kannað væl og virðiliga, um tær umstøður, sum kunnu grunda sterilisatióin, mugu metast at vera varandi, ella um tað innan rímiliga tíð kunnu væntast broytingar, sum bera við sær, at sterilisering er óneyðug.

Í seinna færinum eigur ein umsókn um sterilisering ikki at verða gingin á mæti, hóast inntrivið í lötuni kann vera vælgrundað.

Hetta er serliga galdandi fyri umsóknir grundaðar á § 3, stk. 1, nr. 3, har menningarmóguleikarnar eiga at verða lýstir við aktuellari frágreiðing frá serlækna innan psykiatri ella móguliga frá einum neurolog, sum metir um móguleikarnar hjá viðkomandi at hava umsorgan fyri børnum á ein forsvarligan hátt, móguleikarnar fyri seinmenning og móguleikarnar fyri at nýta fyrbyggjast. Serlæknafrágreiðingin skal harafturat innihalda eina meting av, í hvønn mun viðkomandi er førur fyri at skilja týðningin av inntrivinum, og hvørja støðu viðkomandi hevur til inntrivið.

Ásetingin ber eisini við sær, at onnur sløg av fyrbyggjast skulu hava verið umhugsað, men tað er ikki eitt krav, at onnur fyrbyggjast hevur verið roynd. Tað er heldur ikki eitt krav, at onnur fyrbyggjast er útilokað.

Tað verður sostatt móguligt at geva loyvi til sterilisatióin í støðum, har tað verður mett at vera óhóskandi fyri persónin at brúka aðra fyrbyggjast. Hetta kann til dømis vera í støðum, har ein kvinna av praktiskum ella læknaligum orsökum ikki sjálv er før fyri at nýta t.d. p-bollar á rættan hátt, ella í øðrum færum, so sum í samband við hjáárin og líknandi.

Um persónurin, sum sækir um sterilisatióin, longu hevur roynt aðra fyrbyggjast, talar tað fyri at játta loyvi til sterilisatióin.

Tað er ikki eitt krav fyri at fáa loyvi til sterilisatióin, at viðkomandi frammanundan umsóknini skal vera kynsliga virkin og vera fyri ávísam vanda fyri at gerast við barn.

Til stk. 3

Ásett verður, at sterilisatióin av persónum undir 18 ár ikki kann verða loyvd, uttan so at heilt serligar umstøður tala fyri tí.

Ásetingin gevur eina serliga verju til persónar undir 18 ár, har tað er eitt krav, at heilt serligar umstøður tala fyri, at viðkomandi kann fáa loyvi til verða steriliseraður. Hetta merkir, at tær treytir, sum eru nevndar í § 4, stk. 1, ikki í sær sjálvum kunnu brúkast sum grundarlag fyri sterilisatióin av persónum undir 18 ár.

Sum dæmi kann nevnast, at ein 25 ára gamal umsøkjari, sum ikki er førur fyri at taka sær av hvørki sær sjálvum ella at hava umsoorgan fyri einum barni, kann søkja um og fáa loyvi til at verða steriliseraður sambært § 4, stk. 1, nr. 2.

Hinvegin kann ein 16-17 ára gamal umsøkjari í líknandi støðu bara fáa loyvi sambært § 4, stk. 3, um heilt serligar umstøður tala fyri tí. Tað kann t.d. vera, um tað á nøktandi hátt verður sannað, at støðan er varandi og óbøtilig, og at umsøkjarin sannlíkt ongantíð fer at verða førur fyri at taka sær av hvørki sær sjálvum ella einum barni, og at onnur sløg av fyrbyrging ikki eru hóskandi

Ásetingin er sostatt ein eyka avmarking, ið tryggjar, at sterilisatióin av persónum undir 18 ár bara kann fara fram í heilt serligum førum, har tað verður mettt at vera fullkomiliga neyðugt.

Er viðkomandi undir 18 ár, skal tann ella tey, sum hava foreldramyndugleikan, ella ein serligur verji eisini søkja um sterilisatióin. Víst verður til § 7 og serligu viðmerkingarnar til § 7.

Til § 5

Ásett verður, at tað er tann, sum inntrivið skal fremjast á, sum sjálvur skal biðja um at verða steriliseraður. Við hesum verður betri móguleiki fyri at staðfesta, um tað veruliga er viðkomandi sjálvur, sum vil steriliserast, og at viðkomandi ikki verður tvungin til tað av øðrum.

Tann, sum vil verða steriliseraður, skal venda sær til ein kommunulækna. Viðkomandi kann eisini venda sær til ein annan lækna enn sín egna lækna. Av tí at tað er viðkomandi sjálvur, sum tekur avgerð um sterilisatióin, er tað ikki eitt krav, at hjúnafelagin ella samlivin skal úttala seg ella geva samtykki í samband við inntrivið.

Tann, sum søkir um sterilisatióin, skal útfylla og undirskriva eitt oyðublað. Tað vil siga tann, sum inntrivið skal fremjast á, ella ein verji sambært § 6. Er tann, sum inntrivið skal fremjast á, ómyndugur, ella tað av sálarligu støðuni hjá umsøkjaranum ella øðrum orsökum er ivasamt, at viðkomandi sjálvur søkir um sterilisatióin, verður umsóknin sambært § 7 send av viðkomandi sjálvum og tí ella teimum, sum hava foreldramyndugleikan ella einum serligum verja.

Læknin hevur skyldu til at tryggja sær, at tann, sum søkir um at verða steriliseraður, lýkur ásettu treytirnar

Bæði læknin og umsøkjarin skulu skrivliga vátta, at umsøkjarin hevur fingið vegleiðing og kunning um inntrivið sambært § 11. Víst verður í hesum sambandi til viðmerkingarnar til § 11.

Til stk. 2

Ásett verður, at um viðkomandi er innlagdur á psykiatriska deplinum ella undir eftirliti hjá psykiatriska deplinum, kann umsóknin latast avvarðandi yvirlækna.

Ásetingin gevur móguleika fyri, at umsókn um sterilisatióin kann latast avvarðandi yvirlækna, um viðkomandi er innlagdur á psykiatriska deplinum ella undir eftirliti hjá deplinum.

Endamálið við hesi áseting er at tryggja eina smidliga og lættari mannagongd hjá persónum, sum frammanundan eru í sambandi við psykiatriina.

Tað kann vera trupult ella óhóskandi hjá fólki við t.d. sálarligum sjúkum og teirra avvarðandi at taka samband við egna lækna fyri at søkja um sterilisatióin. Hetta er serliga galdandi fyri

persónar við álvarsligum sálarligum trupulleikum ella avmarkaðum førleika at umsita síni egnu viðurskifti.

Við at lata yvirlæknanum á psykiatriska deplinum umsóknina, verður umsitingarlíga byrðan lættari fyri umsøkjaran ella tey avvarðandi, og tryggjað verður, at umsóknin verður viðgjørd av einum persóni, sum hevur innlit í støðuna hjá viðkomandi.

Til § 6

Er tann, sum søkir um sterilisatió, ikki før fyri at skilja týðningin av inntrivinum, kann samráðið geva loyvi til sterilisatió eftir umbøn frá einum verja ella einum serligum verja. Í slíkum førum krevst loyvi frá samráðnum, hóast viðkomandi er eldri enn 25 ár.

Tað er ein treyt fyri at geva loyvi, at sterilisatió verður mett neyðugt fyri at verja heilsuna og lívsumstøðurnar hjá viðkomandi.

Hetta ber við sær, at tað skal vera meira enn bara ynskiligt og ráðiligt at fremja inntrivið, eins og dentur verður lagdur á at verja viðkomandi, sum inntrivið er ætlað á. Endamálið er at tryggja, at sterilisatió ikki verður brúkt sum eitt fyribygjandi ella sosialt tiltak, men einans tá lækna og heilsulig grundir tala fyri tí.

Við lívsumstøður verður t.d. hugsað um støður, har viðkomandi vegna sjúku ella aðar álvarsligar umstøður ikki megnar at vera við barn ella at taka sær av einum barni, og at hetta kann elva til álvarligar og varandi avleiðingar fyri lívsgóðskuna hjá viðkomandi sjálvum.

Kvinna kann verða steriliserað, tá ið viðurskifti bara ella einamest av lækna og heilsuligum slag gera tað neyðugt at fyribygja viðgongutíð til tess at forða fyri vanda fyri lívi hennara ella vanda fyri, at heilsa hennara fer at versna álvarsliga og varandi. Tá er støðan fevnd av § 3, og tá er hvørki neyðugt við umsókn frá verjanum ella loyvi frá samráðnum.

Verjin verður tilnevndur eftir reglunum í §§ 5 og 50 í verjumálslóginum. Tað er Familjufyrisingin, sum tilnevndir verjan. Víst verður til Anordning nr. 397 af 20. april 2010 om ikrafttræden for Færøerne af værgemålsloven, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 159 frá 10. desember 2021.

Hevur viðkomandi longu ein verja, og áhugamálini hjá fasta verjanum eru í andsøgn við áhugamálini hjá tí, sum er undir verjumáli, kann ein serligur verji tilnevast sambært § 50 í verjumálslóginum til at taka støðu til spurningin um sterilisatió, um tað verður mett skynsamt. Tilnevnan av serligum verja sambært § 50 í verjumálslóginum er treytað av, at verjumál er sett í verk sambært § 5 í verjumálslóginum.

Sambært § 26 í verjumálslóginum hevur persónur, sum verjumál er sett í verk fyri, framhaldandi rætt til samávirkan, og verjin hevur skyldu til at taka viðkomandi við í týðandi avgerðir. Uttan mun til, hvussu víttfevndandi eitt verjumál er, kann viðkomandi, sum verjumál er sett í verk fyri, virka frítt persónliga. Tað merkir, at ein verji aldrin kann noyða viðkomandi, sum verjumál er sett í verk fyri, at gera eitthvørt ella til at lata vera við at gera eitthvørt.

Til § 7

Ásett verður, at loyvi krevst til sterilisatió, um umsøkjarin er ómyndugur ella undir verjumáli, hevur sálarjúku, viknað sinnisligt virkisfæri, ella tað av sálarligu støðuni hjá umsøkjaranum annars er ivasamt, at viðkomandi sjálvur søkir um sterilisatió.

Børn og ung undir 18 ár eru undir foreldramyndugleika. Hetta er tó ikki galdandi, um tey eru gift.

Um tað er ivasamt at lata viðkomandi søkja sjálvur veldst um eina ítøkiliga læknaliga meting í hvørjum einstøkum føri av tí, sum søkir um sterilisatión. Tað er kommunulæknin, sum fær umsóknina, sum ger hesa metingina.

Ásetingin fevnir sostatt um støður, har umsøkjarin skilir týðningin av inntrivinum, men har sálarliga støðan hjá umsøkjaranum ger, at tað er ivasamt at lata viðkomandi søkja sjálvur.

Í slíkum førum kann samráðið geva loyvi til sterilisatión eftir umsókn frá tí, sum inntrivið skal fremjast á, og frá tí ella teimum, sum hava foreldramyndugleikan ella einum verja ella serligum verja.

Verjin verður tilnevndur eftir reglunum í §§ 5 og 50 í verjumálslóginum. Tað er Familjufyrisingin, sum tilnevndir verjan. Víst verður til Anordning nr. 397 af 20. april 2010 om ikrafttræden for Færøerne af værgemålsloven, sum seinast broytt við lögtingslóg nr. 159 frá 10. desember 2021.

Sambært § 26 í verjumálslóginum hevur persónur, sum verjumál er sett í verk fyri, framhaldandi rætt til samávirkan, og verjin hevur skyldu til at taka viðkomandi, sum verjumál er sett í verk fyri, við í týðandi avgerðir. Uttan mun til, hvussu víttfevnandi eitt verjumál er, kann viðkomandi, sum verjumál er sett í verk fyri, virka frítt persónliga. Tað merkir, at ein verji aldrin kann noyða viðkomandi, sum verjumál er sett í verk fyri at gera eitthvørt ella til at lata vera við at gera eitthvørt.

Til § 8

Metir læknin, at tann, sum inntrivið skal fremjast á, ikki er førur fyri at skilja týðningin av inntrivinum, ella um tað er ivasamt, at viðkomandi sjálvur søkir um sterilisatión, sambært §§ 6 og 7, skal læknin leggja umsóknina fyri samráðið saman við sínum úttalilsi.

Tað hevur stóran týðning fyri umsøkjaran og fyri viðgerðina av málinum, at læknin beinanvegin sendir umsóknina um sterilisatión víðari til samráðið. Tað hevur somuleiðis stóran týðning fyri viðgerðina av málinum í samráðnum, at læknin hevur givið so nágreiniligar upplýsingar sum gjørligt.

Upplýsingar, sum kunnu vera viðkomandi fyri samráðið, eru um støðuna ella sjúkuna hjá umsøkjaranum, sum kunnu tala fyri sterilisatión sambært § 4, virkisførið hjá umsøkjaranum, um umsøkjarin brúkar ella hevur brúkt fyribyrging og ein meting av, um og hvussu umsøkjarin frameftir kann brúka fyribyrging. Bústaðar- og familjuviðurskiftini hjá umsøkjaranum eins og persónligu og sosialu viðurskiftini hjá umsøkjaranum eru eisini viðkomandi.

Til § 9

Ásett verður, at tann, sum inntrivið er ætlað á, og sum ikki er førur fyri at skilja týðningin av inntrivinum ella sum er ómyndugur ella undir verjumáli, og tað av sálarligu støðuni hjá umsøkjaranum annars er ivasamt, at viðkomandi sjálvur søkir um sterilisatión, skal hava í boði óhefta ráðgeving og stuðulssamrøðu, áðrenn samráðið viðger umsóknina.

Endamálið við samröðunum er at tryggja, at viðkomandi fær móguleika at hugsa og hugleiða um tað at verða steriliseraður út frá egnu fortreytunum hjá viðkomandi. Ein slík samrøða kann vera til gagns fyri til dømis fólk við menningartarni, sálarsjúku ella øðrum sjúkum. Endamálið er sostatt at verja og virða sjálvsavgerðarrættin og persónliga integritetin hjá tí einstaka.

Tilboð um samrøðu kann soleiðis stuðla viðkomandi í at forma og siga sína egnu hugsan og støðu til at verða steriliseraður og soleiðis stuðla viðkomandi í at taka avgerð á upplýstum grundarlagi.

Um viðkomandi undir samrøðuni gevur til kennar iva ella sigur, at viðkomandi ikki vil verða steriliseraður, eigur tað í samrøðuni at verða viðgjørt, hvussu hetta kann verða boðað víðari til tann, sum umsitur áhugamálini hjá tí, sum inntrivið skal fremjast á, ella tann læknan, sum viðkomandi seinni skal tosa við og kannast av, um umsóknin um sterilisatión framvegis verður fasthildin.

Um umsóknin um sterilisatión verður fasthildin, skulu hesar upplýsingar leggjast fyri samráðið, sum skal taka avgerð í málinum. Um tað undir samrøðuni greitt er komið fram, at viðkomandi ikki ynskir at verða steriliseraður, skal samráðið í síni viðgerð av málinum leggja hetta til grund og kann tá ikki geva loyvi til sterilisatión. Eingin heimild er til at fremja inntrivið við tvingsli.

Talan er um eitt tilboð um samrøðu, sum viðkomandi grundað á umhugsni fyri tí einstaka og virðing fyri teirra sjálvsavgerðarrætti og persónliga integriteti ikki hevur skyldu til at taka ímóti.

Samrøðan skal vera við viðkomandi fakfólk, t.d. ein seksualvegleiðara ella sosialráðgeva við serligari vitan á økinum. Av tí at talan er um eitt tilboð um óhefta ráðgeving og stuðulssamrøðu, skal fakfólkið ikki hava dagligt samband við viðkomandi.

Tilboðið er ikki avmarkað til bara eina samrøðu, men kann fevna um nakrar samrøður, um mett verður, at tørvur er á tí.

Til § 10.

Landsstýrisfólkinum verður heimilað at áseta nærri reglur um umsókn um sterilisatión og um viðgerð av málum um sterilisatión. Landsstýrisfólkinum verður eisini heimilað at áseta nærri reglur um ráðgeving og stuðulssamrøðu í sambandi við sterilisatión.

Her verður m.a. hugsað um mannagongdina, tá ið søkt verður um sterilisatión, t.d. við oyðublaði, hvørjar upplýsingar skulu leggjast við umsóknini o.a., og um innihaldið í vegleiðingini og kunningini, sum umsøkjarin hevur krav uppá. Eisini kann verða ásett, at umsókn kann latast inn talgilt. Innihaldið í ráðgevingini og stuðulssamrøðuni kann verða skipað nærri, soleiðis at tryggjað verður, at innihaldið er eins fyri øll.

Til § 11

Ásett verður, at læknin, sum fær eina umsókn um sterilisatión, skal vegleiða og kunna tann, sum inntrivið skal fremjast á, um sjálvt inntrivið og fylgjur og vandan, sum mugu metast at vera sambundin við inntrivið.

Læknin eigur eisini at kunna viðkomandi um avmarkaðu móguleikarnar fyri at endurskapa neringarførið, trygdina við sterilisering og aðrar móguleikar fyri at fyribyrja viðgongutið.

Bæði umsökjarin og læknin skulu skriva undir uppá, at umsökjarin hevur fingið viðkomandi vegleiðing og kunning.

Læknin hevur eisini skyldu til at vegleiða og kunna tey, sum søkja sambært §§ 6 og 7, tað vil siga verjan ella tann ella tey, sum hava foreldramyndugleika. Hesi skulu somuleiðis skriva undir upp á at hava fingið vegleiðing og kunning.

Til § 12

Landsstýrisfólkið setir eitt samráð, sum tekur avgerð um, hvørt loyvi kann verða givið til sterilisatióin, um tann, sum inntrivið skal fremjast á ikki er førur fyri at skilja týðningin av inntrivinum, ella um viðkomandi er undir 25 ár, og tað verður mett ivasamt, at viðkomandi sjálvur søkir um sterilisatióin.

Tá ið samráðið verður sett, eigur landsstýrisfólkið at tryggja, at samráðið bæði politisk og í aðrar mátar er óheft, og at tey, sum verða tilnevnd í samráðið, hava innlit í faklig viðurskifti, ið hava týðning fyri virkið hjá samráðnum. Hetta kann verða gjørt við, at landsstýrisfólkið setir limirnar í samráðnum eftir tilmæli frá viðkomandi myndugleikum og avvarðandi fakfeløgum.

Ásett verður, at samráðið skal taka avgerð skjótast gjørligt, tað vil siga so skjótt sum til ber við atlitum at málgongdini, soleiðis at neyðug fyrireiking og faklig viðgerð verður tryggjað og uttan óneyðugt drál.

Í teimum førum, har loyvi til sterilisatióin krevst frá samráðnum, skal umsökjarin útfylla eitt oyðublað hjá læknanum. Læknin sendir oyðublaðið til samráðið saman við journalini og skjalprógvi fyri møguligum kanningum, sum eru gjørdar. Um tørvur er á tí, fær samráðið til vegar tær upplýsingar, sum eru neyðugar fyri at kunna taka avgerð í málinum. Víst verður í hesum sambandi til § 27, stk. 2, nr. 4 í løgtingslóg nr. 132 frá 10. juni 1993 um fyrisitingarlóg.

Eru ivamál, kann samráðið biðja um fleiri upplýsingar, t.d. metingar frá lækna, ella at fleiri kanningar hjá serlækna verða gjørdar. Endamálið er at lýsa viðurskiftini hjá umsøkjara so væl sum gjørligt. Málsviðgerðartíðin í samráðnum kann tá taka longri tíð.

Er umsókn um sterilisatióin grundað á sosial og persónlig viðurskifti, fær samráðið til vegar fleiri upplýsingar, og hetta verður vanligi gjørt við at hava eina samrøðu við umsøkjaran og ein møguligan maka. Umsökjarin hevur sum meginregla rætt til at hava ein hjásita við sær og um neyðugt eisini ein tulk, teknmálstulk ella onnur, sum tørvur er á.

Til stk. 2.

Í samráðnum eru ein lögfrøðingur, serlækni í psykiatri og ein sosialráðgevi. Hetta fyri at tryggja eina víðfevnda og gjølliga meting av fleiri ymiskum atlitum, sum eitt mál um sterilisatióin má metast at viðføra.

Við at brúka lögfrøðiligan, læknafrøðiligan, sosialfakligan fakkunnleika er góður møguleiki fyri at meta um samlaðu støðuna hjá umsøkjaranum og at taka eina vælgrundaða avgerð, sum leggur upp fyri bæði rættindunum og likamligu og sálarligu heilsuni hjá umsøkjaranum.

Til stk. 3.

Ásett verður, at limirnir í samráðnum og teirra varalimir verða vald fyri 4 ár í senn. Somu limir kunnu veljast aftur.

Til stk. 4.

Landsstýrisfólkinum verður heimilað at áseta nærri reglur um starvsskipan fyri samráðið. Starvsskipanin kann t.d. innihalda ásetingar um heimildarøkið, reglur um innkalling til fund, um viðtøkuføri, hvussu fundirnir verða skipaðir, nær viðgerðin kann vera á skrivligum grundarlagi, um ógegni, tagnarskyldu o.a., umframt reglur um at senda víðari avgerðir til Føroya Kærustovn, sum er kærummyndugleiki.

Til § 13

At taka avgerð um, hvørt loyvi til sterilisatióin kann verða givið ella ikki, er ein sera inntrívandi avgerð, sum beinleiðis ávirkar rættindi og førleikar hjá fólki.

Avgerðir hjá samráðnum verða tí tiknar við vanligum meiriluta.

Til § 14

Ásett verður, at avgerðir hjá samráðnum kunnu kærast til Føroya Kærustovn. Kærufreistin er 4 vikur eftir, at avgerðin er fráboðað viðkomandi.

Tað er bæði umsøkjarin sjálvur, sum kann kæra avgerðina, og verjin ella foreldramyndugleikahavin, um hesi hava søkt um sterilisatióin vegna tann, sum inntrivið eftir ætlan skal fremjast á sambært §§ 6 og 7.

Til stk. 2

Tað er ásett í løgtingslóg nr. 147 frá 25. november 2021 um Føroya Kærustovn, at í málum, har serkunnleiki verður mettur neyðugur fyri viðgerðina, verður Føroya Kærustovnur settur við stjóranum og einum ella tveimum lögfrøðingum umframt einum ella tveimum viðkomandi serkønnum.

Í uppskotinum verður ásett, at í sterilisatióinmálum eru serkøn altíð við at taka avgerð. Tey serkønu hjá Føroya Kærustovni í sterilisatióinmálum eru ein serlækni í kvinnusjúkum og ein serlækni í psykiatri ella persónur, sum hevur serligt innlit í sosialmedisin. Hesi serkønu skulu taka avgerð í kærumálum um sterilisatióin saman við lögfrøðingunum á Føroya Kærustovni.

Til stk. 3

Ásett verður, at burtursæð frá stk. 1 og 2 er løgtingslóg um Føroya Kærustovn galdandi fyri málgongdina í Føroya Kærustovni.

Víst verður í hesum sambandi til løgtingslóg nr. 147 frá 25. november 2021 um Føroya Kærustovn, har viðgerðin av kærumálum er nærri ásett.

Til § 15

Ásett verður, at samráðið kann geva loyvi til kastratióin.

Ásetingin broytir galdandi lóg soleiðis, at tað frameftir verður samráðið, ið gevur loyvi, og ikki landsstýrisfólkið.

Loyvið verður givið eftir at hava fingið ein frágreiðing frá rættarlækna ráðnum, sum kann grunda, at kynstráanin setir viðkomandi í vanda fyri at fremja brotsgerðir ella førir við sær álvarsligar sálarligar sjúkur ella sosiala skerjan.

Tað er eitt krav, at viðkomandi býr í Føroyum, tað vil siga, at viðkomandi skal vera skrásettur í Landsfólkayvirlitinum sum búsitandi í Føroyum.

Í kunngerð nr. 41 frá 27. apríl 2009 um gjald fyri sjúkrahúsviðgerð, sum seinast broytt við kunngerð nr. 15 frá 3. mars 2020 stendur millum annað:

“§ 6. Persónar, sum í útbúgvingarørindum ella í sambandi við almannagagnligt arbeiði eru búsitandi uttanfyri Føroyar, sum eru í Føroyum, og sum frammanundan fráflyting úr Føroyum hava verið skrásettir í fólkeyvirlitinum í minsta lagi 5 ár tilsamans hava, eftir ávísing frá lækna, rætt til ókeypis veitingar og viðgerð í føroyska sjúkrahúsverkinum eftir somu treytum, sum eru galdandi fyri persónar, sum eru búsitandi í Føroyum. [...]”

Bústaðarkrivið er galdandi uttan mun til ásetingar í sjúkrahúslógini, undir hesum í omanfyrinevndu kunngerð.

Í § 1, stk. 2 í uppskotinum er ásett, at inntriv og viðgerðir til at grøða likamliga sjúku ikki eru fevnd av lógini. Um ein sjúka í kyngøgnunum ger tað neyðugt at taka burtur kynskertlarnar, kann inntrivið verða framt uttan serligt loyvi. Hetta er eisini galdandi, um eitt slíkt inntriv í øðrum førum kann lekja eina likamliga sjúku.

Tá talan er um viðgerð av sálarligum sjúkum er tó staðfest, at hetta hongur so tætt saman við orsökunum, sum annars kunnu føra til kastratió, at reglurnar í lógini eiga at verða nýttar.

Mett verður ikki, at tørvur er á serligum reglum um kastratió av læknaligum orsökum, sum annars er galdandi fyri sterilisation, sambært § 2 í uppskotinum.

Til § 16

Ásett verður, at loyvi kann ikki verða givið til kastratió av persóni undir 25 ár.

Ásetingin broytir galdandi lóg soleiðis, at aldursmarkið verður broytt frá at vera 21 ár til at vera 25 ár.

Av tí at loyvi til kastratió bara verður givið, har persónurin hevur verið ígjøgnum eina longri metingargongd, verður ikki mett neyðugt at áseta eina kravda umhugsanartíð í sambandi við umsóknargongdina.

Sambært galdandi lóg er heimild til at geva loyvi til kastratió av persónum undir 21 ár, um heilt serligar orsakir tala fyri tí. Skotið verður upp, at heimildin til at veita undantak, um heilt serligar orsakir tala fyri tí, verður strikað. Hetta er við til at tryggja rættindi hjá fólki.

Talan er um eitt somikið inntrívandi inntriv, sum kann hava ógvusligar kropsligar og sálarligar fylgjur. Talan er eisini um eitt varandi inntriv. Um mett verður, at veruligur tørvur er á kastratió, er alternativ medisinsk viðgerð tøk, eins og viðkomandi móguliga kann hava gagn av eitt nú psykotterapi, at vera undir fakligum eftirlit o.a.

Til § 17

Ásett verður, at §§ 6, 7 og 11 eru somuleiðis galdandi fyri umsóknir um kastratió.

Í §§ 6 og 7 er ásett, at um tann, sum inntrivið er ætlað á, ikki er førur fyri at skilja týdningin av inntrivinum, ella um viðkomandi er undir 25 ár, og tað verður mett ivasamt, at viðkomandi

sjálvur sækir, so kann ein verji ella ein serligur verji ella tann ella tey, sum hava foreldramyndugleikan, søkja fyri viðkomandi.

Ávísingin til §§ 6 og 7 merkir, at somu málsviðgerðarreglur, sum eru galdandi fyri umsóknir um sterilisering, eisini eru galdandi fyri kastratióin.

Sambært § 11 skal læknin, sum fær umsóknina um sterilisatióin, vegleiða og kunna tann, sum inntrivið skal fremjast á, um sjálvtt inntrivið og fylgjur og vandan, sum mugu metast at vera sambundin við inntrivið. Tað sama er galdandi fyri tann, sum sækir sambært §§ 6 og 7.

Ávísingin til § 11 tryggjar, at hendan vegleiðingarskyldan eisini er galdandi í sambandi við kastratióin. Henda vegleiðing skal tryggja, at umsøkjarin tekur eina upplýsta og vælgrundaða avgerð.

Av tí at kastratióin er eitt somikið inntrívandi inntriv, har tað ikki vendist aftur, og sum kann hava álvarsligar kropsligar og sálarligar fylgjur, er tað avgerandi, at viðkomandi fær umfatandi vegleiðing, sum fevnir um bæði medisinsk, psykososial og onnur viðkomandi viðurskifti.

Læknin skal eisini tryggja sær, at umsøkjarin hevur skilt upplýsingarnar, undir hesum avleiðingar fyri hormonjavnvág, nøringarføri og møgulig sálarlig eftirárin.

Ásetingin tryggjar eisini, at sama vegleiðing verður givin persónum, sum vegna annan persón søkja um kastratióin sambært §§ 6 og 7.

Til § 18

Landsstýrisfólkið fær heimild at áseta nærri reglur um umsókn um kastratióin og um viðgerð av málum um kastratióin. Tað kann vera um mannagongdina, tá ið søkt verður um kastratióin, t.d. við oyðubløðum, o.a. Eisini kann verða ásett, at umsókn kann latast inn talgilt.

Til § 19

Ásett verður, at sterilisatióin og kastratióin einans kann verða framd av viðkomandi serlækna.

Við hesum verður tryggjað, at inntriv sambært lógini verða framd av læknum við serligum fakligum førleika, tað eru serlæknar í kvinnusjúkum, obstetrik og urologi. Somuleiðis verður tryggjað, at læknin hevur autorisatióin og er undir eftirliti sambært heilsulóggávu.

Ásetingin ber við sær, at um lógarásettu treytirnar fyri sterilisatióin og kastratióin eru loknar, kunnu inntrivini verða framd í sjúkrahúsverkinum og í privatari praksis. Verður inntrivið framd í privatari praksis, rindar borgarin tó sjálvur fyri inntrivið.

Samstundis sum tryggjað verður, at øll hava rætt til og atgongd til sterilisatióin, um lógarásettu treytirnar annars eru loknar, fær borgarin harvið møguleikan at velja millum alment og privat tilbøð.

Til § 20

Ásett verður, at tann, sum fremur sterilisatióin ella kastratióin uttan, at treytirnar sambært hesi lóg eru loknar, verður revsaður við sekt.

Hevur lækni framd inntrivið uttan loyvi frá samráðnum, men har treytirnar fyri at fremja inntrivið annars eru loknar, er talan um linnandi umstøður.

Sambært ásetingini kann tann, sum fremur inntrivið, verða revsaður við sekt. Hetta útihýsir ikki, at læknin kann verða dømdur harðari revsing, um heimild er fyri tí í revsilógini.

Til § 21

Gildiskomuáseting og úrgildisseting.

Ásett verður, at lögtingslógin kemur í gildi 1. januar 2026, so at tíð er at fyrireika seg til broytingarnar sambært uppskotinum. T.d. skal landsstýrisfólkið seta eitt samráð, og Føroya Kærustovnur skal velja tey serkønu, sum skulu vera við í kæruviðgerðini.

Almannaverkið skal fyrireika seg til nýggju uppgávuna at veita ráðgeving og stuðulssamrøðu, og innihaldið í tilboðnum skal skipast.

Eisini fær landsstýrisfólkið høvi til at áseta nærri reglur um ráðgeving og stuðulssamrøðu sambært § 9, áseta nærri reglur um sterilisatióin sambært § 4, stk. 4, um umsókn og viðgerð av málum um sterilisatióin og kastratióin sambært § 10 og 18 og áseta nærri reglur um starvsskipan fyri samráðið sambært § 12, stk. 4.

Ásett verður, at samstundis, sum lögtingslógin kemur í gildi, fer galdandi sterilisatióinlóg úr gildi. Tað er lov nr. 234 af 3. juni 1967 om sterilisation og kastration, sum sett í gildi við kongelig anordning nr. 73 frá 14. marts 1968, og sum seinast broytt við lögtingslóg nr. 78 frá 29. mai 2017.

Løgmláráðið, 23. septembur 2025

Bjarni K. Petersen
landsstýrismaður

/ Nella Festirstein

Yvirlit yvir fylgiskjøl:

Fylgiskjal 1: Ummæli frá Kommunulæknafelag Føroya

Fylgiskjal 2: Ummæli frá Heilsumálaráðnum

Fylgiskjal 3: Ummæli frá Klaksvíkar sjúkrahúsi

Fylgiskjal 4: Ummæli frá Jóhan Petur Davidsen, serlækna í urologi og parenkymkirurgi

Fylgiskjal 5: Ummæli frá Landssjúkrahúsinum

Fylgiskjal 6: Ummæli frá MEGD

Fylgiskjal 7: Ummæli frá Javnstøðunevndini

Fylgiskjal 8: Ummæli frá Etiska ráðnum

Fylgiskjal 9: Ummæli frá Almannaverkinum

Fylgiskjal 10: Ummæli frá Familjufyrisitingini - samandráttur